Willy Schuyesmans

Middernachtzonde

Over dit boek

Eén seconde. Meer tijd was er niet nodig tussen de ruzie en de gil. Eén seconde die het verschil maakt tussen ongeluk en misdaad en die seconde ben ik kwijt. Als ik erover nadenk, zie ik alleen de zee, hoor ik slechts de aanrollende golven en het klagende gekrijs van de stormmeeuwen.

Zo begint dit verhaal van de reis die de jongeren van een natuurclub maken naar Noorwegen. Xandra en Tars worden er verliefd op elkaar. Het belooft een mooie vakantie te worden, maar het draait heel anders uit... Tine was erbij en vertelt haar verhaal.

Willy Schuyesmans

Middernachtzonde

Jeugdroman

COLOFON
MIDDERNACHTZONDE
ISBN 978-94-913-6188-3
D/2013/Willy Schuyesmans, uitgever/
NUR 284

De eerste druk van *Middernachtzonde* verscheen in 2001 bij uitgeverij Altiora in Averbode onder het wettelijk depotnummer D/2001/39/10.

Doelgroep: vanaf 14 jaar

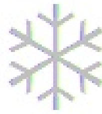
Trefwoord: jeugdboeken, verhalen, vakantieliefde

Website: **www.schuyesmans.be**
E-mail: **willy@schuyesmans.be**

Middernachtzonde

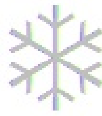
Ik schrijf alles op, want denken helpt niet. Mijn kop draait kronkels en mijn buik verzet zich koortsig als ik de vragen van die vrijdag op een rij wil zetten. Het is alsof mijn lijf niet weten wil wat er toen gebeurd is. Alsof mijn ogen de beelden hebben gewist, alsof mijn oren de gil hebben gesmoord in de donkere spelonken van mijn hoofd, alsof mijn geheugen die ene seconde voorgoed heeft uitgeveegd.

Eén seconde. Meer tijd was er niet nodig tussen de ruzie en de gil. Eén seconde die het verschil maakt tussen ongeluk en misdaad en die seconde ben ik kwijt. Als ik erover nadenk, zie ik alleen de zee, hoor ik slechts de aanrollende golven en het klagende gekrijs van de stormmeeuwen.

Ik weet dat er ook stemmen waren. De stemmen van Xandra en Tars. Ik zag ze ruzie maken op dat smalle rotspad dat hoog boven de zee noordwaarts langs de kust loopt. Ik weet dat ik me aarzelend omdraaide en – steunend op een rotsblok – naar hen keek. Doodsbang was ik. Bang om te vallen op dat gladde pad, maar vooral bang voor Xandra. Xandra die Tars niet langer wilde en Tars die zijn nederlaag niet kon verkroppen. Ik weet nog dat ik dacht: wees voorzichtig. Dit pad is al glibberig genoeg zonder ruzie. Maar ze hielden niet op en ineens was er die gil en Xandra viel en ik zag hoe ze tien meter lager languit op de rotsen lag. Ze lag doodstil op haar rug bovenop haar kleine, volle rugzak en haar hoofd

maakte een rare knik achterover zodat ik haar gezicht niet kon zien. Ze is dood, wist ik en ik voelde hoe mijn knieën slijm werden, me niet langer wilden dragen. Terwijl ik met mijn rug tegen de rots leunde en naar adem hapte, zag ik die ene seconde vóór de gil haarscherp op mijn netvlies. Tegelijk voelde ik hoe dat beeld mij ontglipte en sindsdien ben ik er niet meer in geslaagd mij te herinneren wat er die vrijdagnacht, toen we op weg waren naar de middernachtzon, in die ene seconde gebeurd is.

Xandra is niet dood. Het is veel erger. Ze is verlamd, misschien wel voor haar leven. Ik heb haar gisteren bezocht in het ziekenhuis, waar ze in een ijzeren constructie hangt. Haar hoofd is het enige wat schijnt te leven. Ze kan nauwelijks praten. Elk woord kost haar moeite en doet haar ademhaling versnellen. Ze wil ook niet praten. Ze luistert. Soms reageert ze met een oogopslag op wat ik zeg, een enkele keer met een kostbaar woord. Ik zie hoe haar lippen krullen en haar ogen vochtig worden boven haar stille lichaam als ik de Lofoten nog maar vernoem. Alleen als ik haar koude, bleke hand streel, zie ik een glimlach op haar mond verschijnen als een ijle waakvlam. Daarvoor blijf ik komen.

Waar was Bart? En waarom was Thomas niet hier nu alles mis ging? Thomas was natuurlijk vooruitgelopen met Veerle en het kind. Bart, enthousiast als altijd, was hen op de voet gevolgd. Een paar honderd meter verderop liep ik, vechtend tegen mijn hoogtevrees, maar te trots om me te laten helpen. We waren beneden bij het riviertje tegelijk vertrokken, maar intussen had ik al een flinke achterstand opgelopen. Met lemen voeten tastte ik het glibberige pad af, terwijl ik met mijn handen steun zocht bij uitstekende rotsen, een schrale struik of desnoods een pol gras. Twintig meter onder mij ramden de golven schuimend de kust. Naar beneden kijken durfde ik alleen als mijn voeten op de rots stonden en ik met mijn rug tegen de helling kon leunen.

Xandra en Tars waren vanaf het begin achterop geraakt. Ze hadden al staan kibbelen aan het busje. Ik denk dat Thomas blij was dat ze een eind achter de groep liepen, want hij was hun nukken beu. Bovendien vond hij het niet leuk voor Ken, die voor het eerst zo laat mocht opblijven om naar de middernachtzon te gaan kijken. Laat ze zijn feestje niet bederven, moet hij hebben gedacht. Terwijl we de rugzakken aangespten, hoorde ik Xandra schreeuwen dat Tars haar met rust moest laten. Thomas had Tars daarna even apart genomen en het leek of dat geholpen had. Tijdens de eerste kilometers van de tocht hield hij zich gedeisd. Maar zodra we aan de steile klim begonnen, wist hij het zo te regelen dat hij en Xandra achteraan liepen. Ik geloof dat hij opzettelijk nog trager liep dan ik om zo de afstand groter te maken. Algauw hoorde ik ze met elkaar praten. Zijn toch al luide stem klonk alsmaar hoger en harder en ik besefte dat er een fikse ruzie was ontstaan.

Ik verafgoodde Xandra. Voor de reis kenden we elkaar nauwelijks. Ik had haar weleens gezien in de wijkclub, maar zij had mij vast nooit opgemerkt. Dat was ook niet zo verwonderlijk, want ik deed er alles voor om zo weinig mogelijk op te vallen. Xandra niet. Zij was overal bij betrokken. Ze speelde toneel, trok eropuit met het natuurclubje van Thomas, animeerde de kindernamiddagen en hield op vrijdagavond de bar open.

Op zo'n vrijdagavond in januari heb ik voor het eerst met haar gepraat. Er was weinig volk in de bar en Xandra had niet veel om handen. Ik zat op een krukje in de verste hoek, half verborgen achter de koffiemachine, en bestelde een cola. Ik kreeg er een verhaal bij over hoe stil het was die avond en hoe de klad erin zat en dat ze zich afvroeg waarom ze hier zoveel van haar tijd in stak terwijl de anderen toch liever naar de disco gingen. De enkele maanden voor haar eindexamen zou ze dit werk nog blijven doen. Volgend jaar wilde ze biologie gaan studeren en dan was ze toch niet meer thuis tijdens de weekends.

Ze onderbrak haar monoloog om koffie te serveren aan een jongen die aan een van de tafeltjes zat. Toen ze terugkeerde, ging ze glazen afwassen en zei ze een hele tijd niets meer. Het verwonderde mij niet. Zo ging het meestal. Ik wist van mezelf dat ik geen onderhoudende gesprekspartner was en dus vielen de meeste gesprekken die mensen met me aanknoopten gauw stil. Ik bekeek mezelf in de spiegel die de hele muur achter de bar bedekte. Mager. Geen figuur. Vooral geen borsten. Piekhaar. Ik stond vast op de laatste rij toen ze schoonheid uitdeelden. Ik had ermee leren leven. Er was toch niets aan te doen.

Ik ben niet jaloers van aard, maar die dag kon ik mijn ogen moeilijk van Xandra afhouden. Die meid had alles. Leuk gezicht, prachtig golvend donkerbruin haar, mooie borsten, een kont uit de jeansreclame.

Blijkbaar ook een knap stel hersens, want ze zou volgend jaar naar de universiteit gaan. Mijn blik dwaalde weer naar mijn evenbeeld in de spiegel. Ik sloot mijn ogen.

Opeens begon Xandra weer te praten, alsof ze het gesprek nooit had onderbroken. Ze vroeg me of ik in een van de hobbyclubs meedraaide. Ik vertelde haar dat ik in het patchworkgroepje zat.

'O, op dinsdag,' zei ze, 'leuk.'

Maar ik wist dat ze 'saai' bedoelde.

'Op dinsdag doe ik toneel', ging ze verder. 'Patchwork zou me niet liggen. Ik heb een hekel aan naaiwerk.'

Dat had ik ook, maar ik zei het niet. Ik was alleen bij die groep gegaan omdat ik dan stil met mijn lapjes in een hoekje kon zitten en naar het geklets van de andere meisjes kon luisteren. Hun gesprekken gingen altijd over jongens. Of over uitgaan, maar dat was eigenlijk hetzelfde.

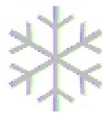
'En de natuurclub, zegt dat je niets?' vroeg Xandra.

Ik haalde mijn schouders op. Het sprak me wel aan. Ik miste geen enkele natuurdocumentaire op de televisie en als het even kon, ging ik 's morgens voor schooltijd al een wandeling maken in het bos aan de rand van de stad. Van thuis uit was het nauwelijks een kwartier lopen. Ik had er meer dan eens reeën zien grazen in de ochtendschemering. Maar de natuurclub was vast niets voor mij. Ik stelde me voor dat daar alleen maar knappe koppen zaten die met Latijnse namen van planten en dieren goochelden, met vlindernetjes en kijkers de natuur in trokken en ingewikkeld onderzoek deden met microscopen.

Xandra moet mijn aarzeling hebben gezien, want ze begon enthousiast te vertellen over de excursies naar natuurreservaten die de club elke maand organiseerde. Ze legde me uit hoe ze planten leerden herkennen en hoe ze meehielpen met de inventarisatie van vleermuizen in de streek of bij het overzetten van padden tijdens de paddentrek. Ik was meteen geboeid, al was mijn interesse vaag gemengd met

onbehagen. Wat kon ik daar voor zinnigs gaan doen? Zou ik er geen gek figuur slaan? Tenslotte zat ik in mijn laatste jaar Handel en had ik de afgelopen vier jaar geen uur biologie meer gehad, wat me overigens speet. Toch zei ik ja toen Xandra mij vroeg of ik zin had om de volgende zondag mee te gaan op ganzenexcursie in de polders.

Ik weet nog altijd niet of het de natuur was die me zo aantrok, dan wel of ik alleen maar bij Xandra wilde zijn. Voor het eerst had ik iemand ontmoet in wie ik een ideale vriendin zag. Al geef ik toe dat ik ook bang was dat ze me zou afwijzen als ze me eenmaal beter leerde kennen.

De ganzenexcursie was een openbaring. Ik voelde me aanvankelijk heel onwennig in de groep. We zaten met zijn achttienen in de bus, ik inbegrepen. De anderen begroetten me hartelijk, maar na een paar vriendelijke vraagjes kwam ik in hun gesprekken niet meer voor. Ik luisterde naar hun verhalen over hoe het de kerkuil verging en over een vos die was doodgereden aan de rand van de stad. Ik maakte kennis met Thomas, de animator van de natuurclub en een heel stuk ouder dan de anderen. Ook zijn vrouw Veerle was erbij en hun zoon Ken, een joch van twaalf. Xandra stelde ze aan me voor en vertelde erbij dat Thomas een grote vogelspecialist was en Veerle zich het liefst bezighield met het determineren van mossen. Ik glimlachte, maar vroeg me af of ik wel bij hen thuishoorde. Over mijn reeën in de ochtendschemering kon ik maar beter mijn mond houden. Ze zouden me er vast om uitlachen.

In de bus zat ik alleen op een bank. Toen we al een heel eind gereden hadden, kwam er een jongen naast me zitten die zich voorstelde

als Bart. Hij was aan de mollige kant en lispelde een beetje. Toch was hij een spraakwaterval. Na een kwartier had hij me zijn hele leven verteld, niets bijzonders overigens. Hij droomde ervan boswachter te worden. Hij had het over zijn fascinatie voor zoogdieren en dat gaf me de moed om hem dan toch maar te vertellen over mijn ontmoetingen met reeën. Hij lachte niet. Hij kende het gebied waar ik ze zag en wist me te vertellen dat er wellicht veertien reeën zaten.

'Eigenlijk een beetje te veel voor dat bos', zei hij. 'Het is maar een honderdtal hectaren groot en er is nauwelijks uitwijkmogelijkheid.'

Ik was verrast. Hij wist meer over mijn reeën dan ikzelf.

De polders wogen zwaar onder de loden lucht. We hoefden niet ver te lopen voor we de eerste groepen ganzen zagen die zich te goed deden aan wat restte van de oogst van vorig jaar. Duizenden vogels waren er. Ik leerde het verschil kennen tussen grauwe ganzen, rotganzen, rietganzen en kolganzen. Ik had toen nog geen veldkijker, maar de anderen boden me voortdurend aan een blik te werpen door hun eigen kijker of telescoop. Ze moesten me ermee leren kijken, want in het begin zag ik niets. Vooral het geluid van al die morrelende, waggelende vogels vergeet ik nooit meer. Toen een vlucht ganzen als een zucht laag boven mijn hoofd vloog, wist ik dat de natuurclub iets voor mij was.

Xandra moest erom lachen toen ik het haar op de terugweg vertelde. Ze was naast me komen zitten in de bus en we snoepten koekjes uit een pak dat ma mij had meegegeven. Toen sprak Xandra mij voor het eerst over de Lofoten. Ik had die naam nooit eerder gehoord. Xandra beschreef de

rotsige archipel in Noorwegen die vol vogels en andere dieren zat en bovendien nog boven de poolcirkel lag.

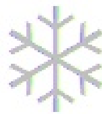
'We zullen er de middernachtzon kunnen zien', zei ze enthousiast.

Ik wist niet meteen wat ik mij daarbij moest voorstellen, maar ik was er wel door geboeid. De natuurclub organiseerde tijdens de zomer een reis naar de Lofoten. Eigenlijk was het de vakantiereis van Thomas. Die had daar een huisje gehuurd waar hij veertien dagen zou doorbrengen met vrouw en kind. Maar omdat hij in zijn minibusje nog plaats over had, wilde hij vier of vijf leden van de natuurclub meenemen. Die konden ginder in tenten slapen en ze zouden er samen de natuur ontdekken. Misschien zat er zelfs een walvissafari in, al was dat heel duur. Zelf was Xandra al volop aan het sparen voor de reis. Waarschijnlijk ging Bart ook mee. Die wilde vooral de walvissen zien. Of ik soms zin had om mee te gaan? vroeg Xandra. Er waren nog twee of drie plaatsen vrij. Xandra nam nog een koekje uit het pak, keek me van opzij aan en knipoogde.

Twee weken later schreef ik mij in voor de Lofotenreis die mijn leven zo diepgaand zou veranderen. Het grootste probleem was het geld. Het was een dure reis. Gelukkig had ik de vorige zomer het geld opzij gezet dat ik met mijn vakantiejob verdiend had. Een echte bestemming had ik er niet voor. Alleen een vaag idee om er later wat mee te doen. Hoewel ik het anders verwacht had, kostte het me niet veel moeite om mijn ouders ermee te verzoenen dat ik dat geld in nauwelijks drie weken zou opsouperen voor een natuurreis naar Noorwegen. Ik denk dat ma allang

blij was dat ik eindelijk eens een initiatief nam. Zij is veel avontuurlijker aangelegd dan ik. Die terughoudendheid moet ik van pa hebben geërfd, die al zijn hele leven op een nogal saai kantoor zit, waar het personeelsfeest de meest opwindende gebeurtenis van het jaar is. Hij was het die aarzelde. Zou ik die mooie som geld niet beter opzij zetten voor later, voor mijn uitzet bijvoorbeeld, stel dat ik ooit zou trouwen? Trouwen! Laat me niet lachen. Ik kon niet eens een lief krijgen. Ma spande met mij samen en wist hem zo te bewerken dat hij al na een paar dagen akkoord ging. Ze had hem in de waan gelaten dat het geld op mijn spaarrekening ruimschoots volstond, maar dat was niet zo. Ze paste zelf het geld bij voor een goede wandeljas en wandelschoenen, want die had ik niet. Toen ik slaagde voor mijn eindexamen kreeg ik een pracht van een veldkijker cadeau. Ze had achter mijn rug om Thomas gecontacteerd en haar gevraagd haar bij die aankoop te adviseren. Die ma toch!

Ik was blijkbaar niet de enige die het een dure reis vond. Het bleek niet zo makkelijk als Thomas gedacht had om zijn busje vol te krijgen. Voor Xandra was er geen probleem. Haar vader is dokter en haar moeder heeft een kleine kunstgalerij. Hoe duur iets is, speelt bij hen zelden een rol. Het komt erop aan hoe interessant iets is. Voor interessante dingen is er altijd geld te vinden.

Voor Bart was het een heel stuk moeilijker. Hij zat ongeveer in dezelfde situatie als ik, met dit verschil dat het geld van zijn vakantiejob allang een andere bestemming had gevonden dan zijn spaarrekening. Wat hij verdiende, investeerde hij meteen in zijn hobby: zoogdieren

bestuderen. Dus kocht hij er lenzen en ander fotografisch materiaal mee of richtte hij er een donkere kamer mee in. En dan had hij nog zijn computer, waarmee hij zijn waarnemingsgegevens verwerkte. Voor Bart waren alle middelen goed om aan geld te geraken. 's Morgens voor school deed hij een krantenronde, in het weekend was hij kelner in een taverne in de stad en op weekavonden versierde hij nog vaak het een of ander klusje, wat hem weer wat extra's opbracht. Ik vraag me af wanneer hij nog studeerde, want ook hij stond voor zijn eindexamen. Hij slaagde, al was het met de hakken over de sloot en na een deliberatie.

Half mei werd Thomas er zenuwachtig van. Geen ander lid van de natuurclub bleek zich zo'n reis te kunnen permitteren. Ze wilden wel allemaal graag mee, maar ze vonden het te duur. Thomas bleef zoeken naar de twee ontbrekende kandidaten, maar gaf toe al tevreden te zijn als er ten minste één opdook.

Het was Xandra die met Tars kwam aanzetten. Hij was 24 en net afgestudeerd als bioloog. Hij dacht erover volgend jaar te gaan doctoreren. Xandra had hem leren kennen tijdens een verjaardagsfeestje bij vrienden en ze was met hem aan de praat geraakt over haar toekomstige biologiestudies. Toen ze hem over het Lofotenproject vertelde, vond hij dat meteen interessant en had hij blijkbaar zin – en geld – om mee te gaan. Xandra bracht Tars mee naar de vergadering van de natuurclub om hem aan Thomas en de anderen voor te stellen.

Laat ik eerlijk zijn: hij beviel me al meteen niet. Hoewel hij knap was en op het eerste gezicht heel sympathiek overkwam en grapjes maakte met iedereen, straalde hij een zekere arrogantie uit. Hij leek me nogal ingenomen met zichzelf. Misschien kwam het wel door die grapjes. Vaak begreep ik zijn toespelingen niet. Ik heb er nooit van gehouden dat iemand die ik niet ken al meteen familiair tegen me doet. Tars deed dat. We zaten met zijn vijven rond de tafel in de club de Lofotenreis te bespreken. Alleen Bart was er niet, vanwege alweer een broodnodige

klus. Ken natuurlijk ook niet. Die kwam nooit mee naar de avondvergaderingen.

Xandra stelde ons aan elkaar voor. Toen ik aan de beurt was, zei ze: 'En dat is Tine, onze jongste aanwinst. Op jou na, natuurlijk.'

Tars grinnikte, keek mij slijmerig aan en zei toen: 'Dag Tine. Leuk kennis met je te maken. Ik vind Tine overigens geen mooie naam, hoor. Mag ik je *Piekje* noemen?'

De anderen lachten, maar ik schrok zo dat ik geen woord meer wist uit te brengen. Ik stotterde wat onbegrijpelijke klanken. Tars, die ongetwijfeld had gezien hoe hij me van streek had gemaakt, zei gauw: 'Niet op letten, hoor, Tine. Grapje!'

Xandra had geen problemen met zijn zelfingenomenheid en al helemaal niet met zijn grapjes. Ik denk dat ik toen voor het eerst begreep dat ze verliefd op hem was. Toen Veerle, die dat blijkbaar ook had gevoeld, er een toespeling op maakte en iets zei over een mooi stel, protesteerde Xandra en zei ze net iets te heftig dat daar niets van aan was. Tars zei geen woord, keek geamuseerd en glimlachte breed, als wilde hij zeggen: wacht maar, nog even en ik haal mijn slag thuis. Ik wist dat dit mis moest lopen.

Xandra glimlacht flauwtjes als ik haar vertel dat ik begonnen ben alles op te schrijven over onze reis. Ik zeg haar dat dit voor mij de enige manier is om de waarheid te achterhalen over haar ongeval. Ze sluit haar ogen en schudt langzaam haar hoofd heen en weer. Ze wil liever dat ik dit potje gedekt laat, maar ik moet toch met mezelf in het reine komen. Als ik haar dat wil zeggen,

komt haar moeder binnen en valt ons gesprek stil, als je het al een gesprek kon noemen. Ik zit, zoals gewoonlijk, met Xandra's hand in de mijne en streel haar handpalm met mijn duim. Haar moeder glimlacht naar mij en vertelt dat ze net met de dokter heeft gesproken. Het zal een zaak van lange duur worden en veel revalidatie vergen, maar er is toch hoop, heeft de arts gezegd.

Als ik wegga, loopt ze even mee de gang op. Ze houdt me staande, kijkt me aan en barst plots in snikken uit.

'Het komt nooit meer goed', zegt ze. 'Misschien leert ze zich nog behelpen, maar ze zal de rest van haar leven doorbrengen in een rolstoel.'

Dan zegt ze 'sorry', veegt haar tranen weg en verdwijnt in het toilet om haar make-up te fatsoeneren.

Vier lange dagen duurde de heenreis. Gek dat een mens zich van zo'n tocht niet zozeer de landschappen herinnert, maar eerder een picknick met sardientjes op een parkeerplaats langs de autoweg of flarden van gesprekken in het busje. Thomas en Veerle reden om beurten. Ken kon vooraan zitten, tussen hen in. Maar aangezien we achteraan toch een plaats vrij hadden, zat hij veel liever bij ons. Hij had een flinke voorraad stripverhalen bij die wij even gretig lazen als hijzelf. Alleen Tars heeft ze niet bekeken. Hij zat samen met Xandra op de tweepersoonsbank en las de hele tijd in een dikke Engelse pocket. Op de achterbank zaten Bart, Ken en ikzelf. Bart zat meestal languit onderuitgezakt, waarbij hij dankbaar gebruik maakte van de vrije instapruimte naast Tars om zijn benen te strekken. Ik had aanvankelijk mijn plaatsje pal achter Xandra, maar Ken wilde liever aan het raampje zitten, zodat ik tussen hem en

Bart terechtkwam.

Onderweg had ik lange gesprekken met Bart, waaruit ik leerde dat hij nog heel andere interesses had dan alleen maar zoogdieren. Hij ging vaak naar de bioscoop en wist ook heel wat van muziek. Op zijn walkman liet hij me luisteren naar een stukje reggae, muziek waar ik nooit van gehoord had. Met zijn uitleg erbij begon ik die zelfs mooi te vinden. Hij legde me uit waar de tekst over ging en hoe het ritme in elkaar zat. Ik vroeg hem of ik zijn andere reggaeplaten mocht zien, maar hij had alleen zijn beste exemplaar meegebracht. Hij overhandigde mij een stapeltje cd's dat hij uit zijn rugzak opdiepte. Er zat jazz bij en blues, een schijfje met oldies, naast Nirvana en zelfs wat klassieke muziek. Ten slotte had hij ook nog een paar cd's met filmmuziek bij zich.

'Hoe kun je nu van zoveel genres tegelijk houden?' vroeg ik hem, eerlijk verrast.

'Kwestie van je oren open te houden en het goede eruit te pikken', antwoordde hij laconiek. Hij kneep zijn ogen dicht tot dunne spleetjes en haalde kort zijn schouders op.

Later, op de veerboot die ons van Duitsland naar Denemarken bracht, keek ik samen met Bart vanop het dek naar de langzaam naderende kust. Hij steunde volop met zijn gekruiste armen op de reling, zijn voeten ver achter zich. Voor zich uit pratend zei hij: 'Toffe bende met ons zevenen, denk je niet?'

Zonder een antwoord af te wachten ging hij verder: 'En ik ben blij dat jij erbij bent, Tine. Het is altijd een gok om met mensen op reis te gaan. Je leert ze dan pas echt kennen, weet je. Ach, Thomas en Veerle ken ik al zolang en Xandra is ook OK. Toffe meid is dat. Van Tars weet ik het niet zo goed. Die is te nieuw. Ik heb nog niet veel contact met hem gehad. Maar wat jou betreft, ben ik overtuigd. Jij hoort erbij.'

Ik glimlachte onzeker. Bart zag het meteen.

'Je gelooft me niet?'

Ik haalde mijn schouders op.

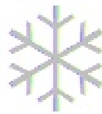
'Ik vind het best een leuke groep', zei ik. 'Natuurlijk wil ik er graag bij horen. Maar of dat ook zo is? Ik geloof niet dat ik ooit al eens het gevoel heb gehad ergens echt bij te horen.'

Bart draaide zich om en keek me strak aan.

'Weet je wat het is met jou?' sliste hij. 'Jij denkt van jezelf dat je het lelijke eendje bent dat nergens thuishoort. Zet dat toch uit je hoofd! *Zwaantje*!'

Een seconde bleef hij stil. Dan zei hij heel zacht, bijna fluisterend: 'Weet je trouwens dat jij heel mooie ogen hebt?'

Ik voelde het bloed naar mijn wangen stromen. Complimentjes krijgen was niets voor mij. Ik was het niet gewend en ik wist niet wat ik ermee aan moest. De enkele keren dat het mij was overkomen, had ik meteen voor mezelf uitgemaakt dat het gelogen was. Ik hoefde maar in de spiegel te kijken om mij daarvan te vergewissen. Maar Bart meende het. Dat zag je zo. Bij hem was niets geveinsd. Blijkbaar had hij niet alleen in muziek een brede smaak.

Eenmaal in Noorwegen werd het landschap almaar mooier. De eentonigheid van het rijden werd nu eens onderbroken door een waterval, dan weer door een prachtig uitzicht op een fjord of een indrukwekkende rotsmassa. Elke plek waar we stopten voor een picknick of een plasje leek me geschikt om er een hele vakantie door te brengen. Maar we hadden geen tijd om langer dan een half uur op eenzelfde plek te verwijlen. Ons doel lag op de Lofoten, een heel eind

boven de noordpoolcirkel.

Van het overschrijden van die noordpoolcirkel had ik veel verwacht, maar eigenlijk was het een afknapper. Het *Polarsirkelsenteret* is niet meer dan een toeristische attractie en dan nog op een plek waar het landschap niet eens zoveel zaaks is. Natuurlijk zijn we daar gestopt, hebben we er ons poolcirkelcertificaat gekocht en een peperduur kaartje naar huis gestuurd met speciale zegel en afstempeling. En dat was het dan. We slenterden nog wat langs de shops met pluchen beesten, rendiergeweien en pseudo-samispulletjes. Ik was als eerste weer bij het busje en wachtte tot we verder reden. Thomas had op aandringen van Ken een sticker gekocht met het silhouet van een eland in een gevarendriehoek. Elke toerist rijdt met zoiets rond. Dat had ik allang gezien. Maar Ken vond het fantastisch. Hij kon nauwelijks wachten tot Veerle een stukje van het koetswerk had schoongeveegd om er zijn sticker op te kleven.

De poolcirkel op zich mag dan niets bijzonders zijn geweest, de verschijnselen die ermee samenhingen, vond ik geweldig. Naarmate we de voorbije week verder naar het noorden klommen, waren de dagen steeds langer geworden. De nachten waren nog nauwelijks die naam waardig: een paar uur schemering, meer was het niet. In ons vakantieverblijf, dat nog verder naar het noorden lag, zou het de komende weken niet meer donker worden. Op deze plek ging de zon 's nachts alweer korte tijd onder. Op de poolcirkel blijft ze alleen op de zomerzonnewende – zeg maar op 21 juni – de hele nacht boven de

horizon. Straks op de Lofoten zou de zon niet meer ondergaan tot de tweede week van juli.

Het was dus nog bij volle daglicht toen we de laatste nacht voor de oversteek naar de Lofoten gingen slapen in een soort trekkershut op een camping. Het huisje had drie piepkleine kamertjes met één of twee stapelbedden. Eén kamer was voor de meisjes, één voor de jongens en in de derde kamer vond Thomas een onderkomen met zijn gezin. Het liep al tegen elven, maar het zonlicht dat door het oranje bloemetjesgordijn de kamer verlichtte, hield ons klaarwakker. Ik lag in het bovenste bed in de dunne slaapzak die ik had geleend van een neef en waar ik nog een deken overheen had gelegd om het warm te krijgen. Xandra lag beneden en was in een wat dromerige stemming. Ze vroeg of de reis me beviel en ik verzekerde haar dat dit de mooiste vakantie was die ik tot nog toe in mijn leven had meegemaakt.

'En de jongens?' vroeg ze toen. 'Wat denk je daarvan?'

Nog voor ik kon antwoorden, preciseerde ze haar vraag.

'Ik bedoel eigenlijk Tars. Wat vind je van hem?'

Ik wist meteen waar dit gesprek naartoe ging.

'Je bent verliefd', zei ik op een toon die in het midden liet of ik er een vraag dan wel een vaststelling mee bedoelde.

'Ja', zei ze. 'We zijn samen. Veertien dagen al. Ik wilde het nog even stilhouden, maar ik vrees dat het jullie ondertussen al opgevallen zal zijn dat we geen duimbreed van elkaar wijken.'

Ik knikte, zonder te beseffen dat Xandra mij niet kon zien.

'Wat vind je nu van hem?' vroeg ze ongeduldig. Ik zuchtte.

'Hij is niet mijn type', zei ik voorzichtig. Ik hoorde haar lachen.

'Dat heb ik al gemerkt', zei ze. 'Je doet koel tegen Tars. Wat is er mis met hem?'

Het bleef een hele tijd stil. Ik dacht na. Ik draaide me op mijn zij en zei ten slotte:

'Er is niets mis met hem. Maar hij heeft iets ongenaakbaars, iets waar ik niet bij kan. Ik heb altijd het gevoel dat hij langs me heen kijkt. Het klikt gewoon niet.'

Xandra begon hem meteen te verdedigen. Ze vertelde hoe lief hij kon zijn en hoe interessant. Wat hij allemaal wist!

'Als ik volgend jaar op de unief zit, wil hij me helpen met mijn cursussen', voegde ze eraan toe.

'Mmm', bromde ik, omdat ik dat niet meteen een goede basis vond voor een liefdesrelatie.

'Jij ziet hem echt niet zitten, hé', zei ze. 'Jij ziet vast meer in Bart.'

'Nee', zei ik zonder aarzelen. 'Ik vind Bart heel sympathiek. Om eerlijk te zijn: veel sympathieker dan Tars. Maar verliefd worden? Nee. Ik geloof trouwens niet dat ik zijn type ben.'

Een tijdlang zweeg ik, dacht even na en voegde er toen lacherig aan toe: 'Al heeft hij wel gezegd dat ik mooie ogen heb.'

Xandra schaterde het uit.

'Zie je wel!' riep ze luidkeels.

'Ssstt...' maande ik haar aan. 'Wees stil. De jongens kunnen ons horen. Er is maar een dunne plank tussen onze kamers in.'

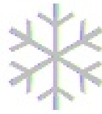
Een tijdlang lagen we stil te luisteren. Tot ineens door het muurtje heen een luid gesnurk klonk. We proestten het uit.

'Is dat Bart?' vroeg Xandra.

'Nee, dat is Tars. Dat hoor je zo', zei ik, al had ik er absoluut geen idee van wie het werkelijk was.

'Slaapwel, hoor. Droom jij maar van je snurkende prins.'

Ik draaide mijn gezicht naar de muur, trok het deken over mijn hoofd om het toch een beetje donker te maken en sliep spoedig in.

De overvaart van Bodø naar Moskenes duurt ruim drie uur. We zochten ons een plekje op de voorsteven van de veerboot op twee tegenover elkaar staande banken. Het weer was niet echt goed. Zwaarbewolkt maar droog. Bovendien stond er een fikse wind, waardoor het behoorlijk fris was. Ik zette de kraag van mijn jas omhoog en keerde mijn rug naar de wind.

Nadat we een paar rijen rotsige eilandjes – als parels aan een snoer geregen – achter ons hadden gelaten, zag ik aan de horizon het grillige silhouet van de Lofoten verschijnen. Bart was de enige die eraan gedacht had zijn verrekijker mee naar boven te brengen. Dat was een prima idee, want af en toe doken uit het niets vogels op die onze weg kruisten of ons schip zelfs een tijdje volgden. Thomas maakte er ons attent op. Zo zag ik voor het eerst papegaaiduikers, die ik voorheen alleen van plaatjes kende. Wat je op die plaatjes niet ziet, is dat vliegende papegaaiduikers net kleine, koddige dikkerdjes zijn, die toch heel snel en wendbaar over de toppen van de golven scheren. Bart leende me zijn kijker, maar ik slaagde er niet in ze in mijn vizier te krijgen.

Even later lukte het me wel met een kleine jager, nog zo'n vogel die helemaal nieuw voor mij was, maar die ik zo goed zag dat ik hem ongetwijfeld nooit meer vergeet.

Ik had gemerkt dat de verrekijker van Bart van veel betere kwaliteit was dan de mijne. Niet dat ik daarom maalde, maar het werpt wel een ander licht op een reactie van Tars even later. Toen ik de kijker wilde teruggeven aan Bart, zei die me: 'Geef maar door. Er is misschien nog iemand die wil kijken.'

Dus gaf ik de kijker aan Veerle, die naast me zat. Zij gaf hem nadien door aan Thomas en die gaf hem aan Xandra, uiteraard telkens nadat ze de vogel – die boven het schip bleef cirkelen – hadden bekeken. Toen Xandra de kijker doorgaf aan Tars, die tegen haar aanleunend in zijn Engelse pocket zat te lezen, nam die de kijker aan, keek even naar het merk en de specificaties die erop gedrukt stonden en zei toen: 'Nee, ik heb het zo al gezien.' Tegelijk gooide hij de kijker naar Ken, die naast hem zat. Hij deed dat zo achteloos dat het instrument over de knie van Ken heen gleed en bijna op de grond viel. Gelukkig reageerde de jongen zo bliksemsnel dat hij de verrekijker nog net kon opvissen voor die op het stalen dek botste.

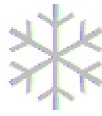
Veerle had alleen het laatste zien gebeuren. Ze voer meteen uit tegen haar zoon en maande hem aan voorzichtiger te zijn met andermans dure spullen. Ken keek haar zo hulpeloos onschuldig aan met een gezicht van wat-kan-ik-daar-nu-aan-doen? dat ik niet kon nalaten hem te verdedigen.

'Het is niet zijn schuld, Veerle', zei ik. 'Tars gooide de kijker.'

Xandra schrok. Tars keek naar mij op uit zijn boek, toonde mij zijn heimelijkste glimlach en las verder.

Het heeft lang geduurd voor ik begreep wat Tars op dat moment bezield moet hebben. Pas na onze rampzalige terugkeer, toen ik in het clubhuis met Bart zat te praten en dit voorval ophaalde, vertelde hij me het vervolg. Een paar dagen na onze aankomst op de Lofoten, toen hij aan de rand van het water naar een koppeltje scholeksters stond te kijken, was Tars naar hem toe gekomen. Hij had de kijker, die om Barts hals hing, even tussen duim en wijsvinger opgetild, waarna hij vroeg: 'Wat nu, Bart? Loterij gewonnen, zeker?' Bart had geantwoord dat het inderdaad duur spul was, maar wel steengoed, waarna Tars gezegd moet hebben dat hij thuis een nog veel duurdere kijker had. Ik heb Tars tijdens onze reis nooit met een kijker gezien, maar ik durf er mijn hoofd op

verwedden dat hij er een in zijn koffer had zitten. Omdat die voor de kijker van Bart moest onderdoen, kregen wij die niet te zien. De zielenpoot!

De aankomst in Moskenes was een feest. We zaten opgewonden te wachten in het busje tot de muil van de veerboot helemaal was opengeklapt en de auto's voor ons een voor een in beweging kwamen. Toen we eindelijk over de pont het eiland opreden, barstten we spontaan in gejuich uit. Ken zette een lied in dat we uit volle borst meezongen.

Thomas zat aan het stuur en loodste het busje langs de smalle, kronkelige bergwegen. Het landschap maakte een overweldigende indruk op mij. Achter elke bocht doken nieuwe donkere pieken op, als puntscherpe hoektanden op een gigantische onderkaak. De toppen waren vaak bedekt met sneeuw, maar waar de hellingen niet te steil waren, leken ze geschilderd in duizend kleuren groen. Waar de helling te steil werd voor begroeiing, waren de kale rotsen nu eens blauw met witte aders, dan weer lichtbruin of roze.

We reden de hele tijd langs de kust, waarvan de wilde schoonheid slechts af en toe werd onderbroken door een lieflijk vissersdorpje of een kleine jachthaven. Landtongen sprongen in zee, zeetongen groeven zich diep tussen de eilandjes in en groeiden soms uit tot echte fjorden. Zo'n landschap had ik nog nooit gezien. Ik voelde mij intens gelukkig. Xandra lachte me toe, als om te zeggen hoe mooi ook zij het allemaal vond. Verscheidene keren haalde ze Tars uit zijn lectuur om hem op een of ander natuurwondertje te wijzen. Ken plakte met zijn neus tegen het

raampje en was helemaal in de ban van het wonderwoeste landschap.

'Zo moet de wereld er helemaal in het begin hebben uitgezien', sliste Bart enthousiast.

Ik had medelijden met Thomas en Veerle, die niet echt ten volle van al dat moois konden genieten. Thomas moest zijn aandacht bij de weg houden, die voortdurend verbreedde en versmalde en soms zó smal werd dat er vluchthaventjes voorzien waren waarin je kon uitwijken om een tegenligger te laten passeren. Veerle zat met een opengevouwen kaart op haar schoot de weg te volgen.

Ze deed dat overigens erg goed, want na zowat anderhalf uur rijden draaide Thomas even voorbij Leknes een onverharde weg op die steil naar beneden liep en uitgaf op de kop van een fjord bij het gehuurde huisje. Ik herkende het van de foto in de brochure die Thomas ons had laten zien. We stapten uit en keken om ons heen. Dit leek wel het paradijs. Ik voelde mij als Eva in de Hof van Eden toen ze naakt en onbevangen voor het eerst naar de splinternieuwe schepping keek.

'Kijk hier!' riep Thomas, die op het huisje was toegestapt. 'De sleutel zit gewoon op de deur. Dat moest je bij ons eens proberen.'

Het huisje was een zogenaamde *rorbu*, een traditionele houten visserswoning, maar nu uitgerust met alle modern comfort. De muren bestonden uit dikke planken die elkaar een weinig overlapten. Het dak was gemaakt van met gras begroeide aarde. Boven op het dak had een stormmeeuw zijn nest en ik zag hoe drie halfwassen jongen er heen en weer trippelden. De oudervogels vlogen af en aan en braakten halfverteerde vis op. Dit alles werd begeleid door een luidkeels ritmisch gekrijs dat door één meeuw werd ingezet, maar meteen door al zijn soortgenoten binnen gehoorsafstand werd overgenomen. Toch geloof ik niet dat ik ooit de stilte zo gevoeld heb als daar.

Het huisje was uiteraard bestemd voor Thomas, Veerle en Ken. De

anderen sliepen in twee kleine tentjes die we achter de *rorbu* opstelden. Eén tent was bedoeld voor Xandra en mij, in de andere rolden Tars en Bart hun slaapzakken uit. We hoefden er alleen maar te slapen. Eten konden we gemakkelijk met zijn allen in de woonkamer van het huisje. Ook de badkamer en het toilet deelden we met zijn zevenen, al gaf dat weleens aanleiding tot een kleine file.

De eerste avond was bijzonder gezellig. Na het geïmproviseerde avondmaal zaten we samen voor het huis op een bank en een paar bijgesleepte stoelen te genieten van al het moois rondom ons. Een stel bonte kraaien scharrelde tussen de struiken op zoek naar wat eetbaars, stormmeeuwen schreeuwden met opengesperde bek en een troep scholeksters beantwoordde dat wild gedaas met een schoolmeesterachtig *tepiet, tepiet*. Veerle haalde twee flessen wijn boven die ze van thuis meegesmokkeld had, want in Noorwegen is wijn onbetaalbaar. We dronken spaarzaam en wensten elkaar een heerlijke natuurvakantie toe. Ik voelde hoe mijn wangen gingen gloeien – ongetwijfeld van de wijn die ik niet gewoon was te drinken – en een gelukzalig gevoel maakte zich van mij meester. Voor het eerst in mijn leven had ik het gevoel ergens bij te horen.

We gingen die eerste avond laat slapen, niet het minst doordat je totaal geen avondgevoel kreeg met die nooit aflatende zon. Ze was intussen achter de bergen verdwenen, maar onder de horizon was ze niet gezakt. Het was halftwaalf en nog steeds klaarlichte dag. Ken was allang gaan slapen, door Veerle naar zijn bed gestuurd. De list waarmee hij

geprobeerd had langer op te kunnen blijven, was jammerlijk mislukt: hij had zich zo stil gehouden om niet op te vallen dat hij er rechtop zittend bij indommelde. Nu gingen ook Thomas en Veerle slapen. Thomas was moe van de lange rit. Toch vroeg hij eerst nog of wij al het nodige hadden voor de nacht. Veerle stelde voor dat we de volgende ochtend alvast zouden uitslapen.

Ik voelde me ook moe. Ik dronk mijn glas leeg en zei dat ik er maar eens in kroop.

'Dat ga ik ook doen', viel Bart me bij. 'Ik denk niet dat ik het uithoud tot het donker wordt!' Hij grinnikte om zijn eigen woorden en goot een laatste teug naar binnen.

Alleen ons verliefde koppeltje bleef zitten.

'Wij lopen nog even een eindje om', zei Xandra tegen me. 'Maar ik kom zo.'

Het zou een dagelijks ritueel worden. Het was voor hen de enige mogelijkheid om even ongestoord samen te zijn.

Ik ritste het tentzeil achter me dicht en begon me, zittend op mijn knieën, uit te kleden. Voor het eerst in mijn leven zou ik onder een tentzeil slapen en ik vond dat eerlijk gezegd opwindend. Ik dacht aan ma en pa die nu een paar duizend kilometer verder wellicht ook in bed lagen en misschien wel aan mij lagen te denken. Ik kende pa zo'n beetje. Hij zou alle denkbare rampscenario's aan zijn ogen voorbij zien trekken en ma zou hem sussen dat ik zeventien was en heus niet in zeven sloten tegelijk zou lopen. Ik zou de volgende dag maar bellen om hen gerust te stellen.

Het was frisser dan ik dacht in de tent. Toen ik op mijn blote rug ging liggen om mijn pyjamabroek aan te trekken, rilde ik over mijn hele lijf. Ik trok gauw het bovenstuk over mijn hoofd en dook mijn slaapzak in. Mijn voeten waren ijsklompen en toen ik over mijn buik streek, merkte ik hoe koud mijn handen waren. Naar een extra deken hoefde ik

hier niet te zoeken en mijn jas hing in het huisje aan de kapstok. Ik maakte me zo klein mogelijk, vouwde mijn handen tussen mijn benen en hoopte dat ik het gauw warm zou krijgen.

Toch was het niet door de kou dat ik de slaap niet kon vatten. Het was allemaal zo overweldigend. Nieuwe vrienden, een fantastische reis, dit prachtige landschap. Alles leek zo mooi, alsof mijn leven plotseling in een stroomversnelling was geraakt. Waarom had ik toch zoveel jaren verloren met onbenullige dingen? Nu had ik het gevoel dat er eindelijk een knop in mijn kop was omgedraaid en ik was niet van plan die ooit nog terug te draaien.

Ik lag al drie kwartier te woelen en te mijmeren toen Xandra heel voorzichtig het tentzeil openritste. Ze kroop op handen en voeten naar binnen en sloot de rits weer even zorgvuldig achter zich.

'Hoi.'

'Hé, slaap je nog niet?'

Ze wachtte mijn antwoord niet af, maar begon meteen te vertellen hoe lief Tars was geweest. Ze hadden samen in het mos gelegen en hij had haar gezoend en gestreeld.

'Jij hebt echt een verkeerd idee over hem', zei ze terwijl ze haar bloes losknoopte. Ik knikte. Dat het tussen Tars en mij niet klikte, zou wel aan mij liggen. Ik had het recht niet om Xandra's geluk daarmee te bederven. Ik nam me voor te proberen hem onbevooroordeeld te bekijken, hem te vertrouwen of hem toch minstens een kans te geven.

'Let maar niet op mij', zei ik. 'Ik heb hem misschien verkeerd ingeschat. Jij bent gelukkig met hem en dat is het belangrijkste.'

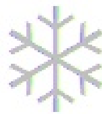
Xandra knikte heftig. Zittend trok ze haar jeans uit door aan de broekspijpen te trekken. Toen ze op haar knieën ging zitten om de broek glad te strijken en weg te leggen, keek ik recht op haar volle dijen en heupen. In het door het tentdoek gefilterde oranje licht zagen die er heel zacht en sensueel uit en de aanblik van de scherpe lijn waarmee haar

blauwe slipje haar stevige blanke vlees begrensde, maakte een verwarrend gevoel in me wakker. Ik had Xandra ook de vorige dagen in de trekkershutten naakt gezien, maar toen stond ze gewoon rechtop naast mij. Nu werd ik volop geconfronteerd met haar naaktheid en dat bracht me in de war. Ik draaide mijn hoofd weg en sloot mijn ogen. Pas toen ik haar enkele seconden later in haar slaapzak hoorde kruipen, keek ik haar weer aan.

'Slaapwel', zei ze.

'Slaapwel.'

Ze draaide zich met haar rug naar mij toe en geen vijf minuten later hoorde ik aan haar ademhaling dat ze sliep. Ik zuchtte. Ik had nog altijd ijskoude voeten en zolang die niet warmer werden, zou ik geen oog dichtdoen. Ik ging op mijn rug liggen en trachtte het opkomende klappertanden te onderdrukken.

Ik keek voor de zoveelste keer op mijn polshorloge en zag met verbazing dat het halfvier was. Ik dacht dat ik een kwartier eerder ook had gekeken en toen was het vijf over twee. Ik moest dus toch een tijdje hebben geslapen. Maar warm had ik het nog steeds niet. Ik huiverde en mijn onderkaak ratelde onwillekeurig tegen mijn bovengebit.

'Wat is er? Ben je ziek?' Xandra was wakker geworden.

'Nee, ik heb het koud en ik kan niet slapen.'

Xandra ging rechtop zitten en legde haar hand op mijn voorhoofd.

'Koorts heb je niet. Hoe kun je het nu zo koud hebben? Ik lig hier in mijn blootje te dampen.'

Ze stak haar warme hand in mijn slaapzak en schoof die onder mijn rug. Eindelijk een beetje warmte.

'Je hebt wel een dunne slaapzak, zeg.'

'Weet ik. Geleend van een neefje. Die gaat er altijd mee naar de Provence. Daar zal dit wel warm genoeg zijn.'

'Wacht', zei Xandra. 'We gaan dat oplossen.'

Ze kroop uit haar slaapzak en ritste die open tot helemaal onderaan.

'Komaan, de jouwe ook.'

Ik protesteerde nog even en zei dat ze zelf kou zou krijgen, maar Xandra ging onverstoorbaar door. Ze ritste mijn slaapzak open en spreidde die uit over onze luchtbedden. Haar eigen slaapzak legde ze er bovenop en ze ritste beide zakken aan elkaar.

'Ziezo, nu hebben we een tweepersoons', lachte ze. 'Gauw erin en kom maar dicht tegen mij aan liggen zodat je het eindelijk warm krijgt.'

Ik gehoorzaamde en even later lagen we als lepeltjes in elkaar. Ik heb nooit geweten dat warmte zoveel deugd kon doen. Xandra lag in mijn schoot en haar rug gloeide tegen mijn buik. Geen vijf minuten later sliep ze alweer. Ik begon eindelijk te ontdooien en binnen het kwartier sliep ik zelf ook.

Pas rond negen uur 's morgens werd ik wakker, heerlijk warm. Het duurde even voor ik besefte waar ik was. We lagen nog steeds als lepels in een bestekbak, maar blijkbaar hadden we ons in onze slaap omgedraaid en nu lag ik in Xandra's schoot. Toen dat tot me doordrong,

schoof ik meteen een stukje van haar weg.

'Goedemorgen', zei Xandra. 'Ik wilde je niet wakker maken. Je sliep zo mooi. Zo te voelen is de ergste kou eraf.'

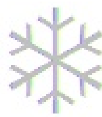
Ik draaide me met mijn gezicht naar haar toe en zei dat ik zalig had geslapen.

'Ik heb het er alvast niet frisser van gekregen', antwoordde Xandra. 'We laten die slaapzakken zo. Dat slaapt een stuk comfortabeler dan zo'n enge eenpersoonszak. En ik kan er Tars mee jennen. Zal die jaloers zijn!'

'Hé, laat dat maar', zei ik. 'Hij is al zo bezitterig.'

Xandra lachte ondeugend.

'We zien wel', zei ze terwijl ze uit de slaapzak kroop en zich begon aan te kleden.

Niets is leuker dan een langgerekt ontbijt. Veerle en Thomas zaten al aan tafel toen wij binnenkwamen. Omdat Ken de douche bezette, schoven we maar ongewassen aan. Thomas en Veerle waren plannen aan het maken voor de volgende dagen. Hij bestudeerde een gedetailleerde kaart van de omgeving en zij had een kalender opgemaakt van de veertien dagen die we hier zouden doorbrengen. Eigenlijk lag er maar één activiteit vast: de walvissafari in Andenes waarvoor de kaartjes via het internet waren gereserveerd. Veerle had brochures bij met excursies en bezienswaardigheden. We raakten het erover eens dat we die zoveel mogelijk zouden combineren met wandelingen en natuurexploraties.

Tars strompelde binnen met slaapogen, zijn toiletzak en handdoek onder zijn arm geklemd. Hij wenste ons goedemorgen, gaf Xandra een

zoentje in haar hals en schoof een stoel bij. Veerle stond op en klopte op de deur van de badkamer. Of Ken zich een beetje kon haasten. Er waren nog mensen die zich wilden wassen. Twee minuten later kwam Ken naar buiten. Zijn gezicht en zijn armen waren vuurrood.

'Je hebt weer veel te heet gedoucht', zei Thomas. 'Laat dat toch, Ken. Dat is nergens goed voor en je verspilt er een hoop energie mee. Bovendien zitten hier intussen al drie mensen te wachten om zich te kunnen wassen.'

De jongen stak een vinger in zijn mond, keek heel schuldbewust en zei met een gemaakt kinderstemmetje: 'Nooit meer doen, papa.' Iedereen lachte en daar was het Ken natuurlijk om te doen.

'Het is al goed, Ken', zei Veerle. 'Zorg er in het vervolg maar voor dat je sneller klaar bent.'

'Zal ik nu maar gaan douchen?' vroeg Xandra en ze verdween naar de badkamer.

'Bart houdt het goed vol', zei Veerle.

'Bart?' antwoordde Tars verbaasd. 'O, maar die is allang op. Die zal wel gaan dauwtrappen zijn als jullie hem nog niet gezien hebben.'

Een kwartiertje later – Xandra kwam net uit de badkamer – stapte Bart binnen en begroette ons enthousiast. Hij had er al een wandeling van drie uur langs de fjord op zitten. Een hele tijd had hij een grauwe gans met twaalf jongen geobserveerd die de fjord op een rijtje waren overgezwommen en tussen het kroos aan de lijzijde naar iets eetbaars zochten.

'En dat ga ik nu ook doen', zei hij, 'want ik scheur van de honger.'

We zaten nog een hele tijd aan tafel te kletsen en te plannen. Ten slotte beslisten we naar Leknes te rijden om inkopen te doen voor de volgende dagen. In de namiddag konden we dan te voet de omgeving van de *rorbu* verkennen.

Toen ik zei dat ik in het dorp even naar huis wilde bellen, bood Tars me zijn mobiele telefoon aan, die hij uit zijn broekzak opviste. Ik wees zijn aanbod af, want het was ongetwijfeld veel te duur om met een mobiele telefoon vanuit Noorwegen naar huis te bellen. Maar hij drong aan, vroeg mij het telefoonnummer, tikte het zelf in en duwde het toestel in mijn handen terwijl de verbinding al gemaakt werd. Ik was zo verrast dat het enkele ogenblikken duurde voor ik besefte dat ik ma aan de lijn had. Die was blij dat ik belde, want pa had zich inderdaad ongerust gemaakt. Ze vroeg hoe ik het maakte en hoe het weer was en stelde tot mijn opluchting zelf voor het gesprek niet te lang te laten duren. Ik kon mijn geld beter voor andere dingen gebruiken, zei ze. Met een zoen en een groet maakte ze een eind aan het gesprek. Ik gaf de telefoon terug aan Tars, dankte hem en vroeg hoeveel mijn schuld bedroeg.

'Laat maar zitten', zei hij. 'Ik kan ze beter missen dan jij.'

Ik vond het best lief van hem dat hij zijn mobiele telefoon ter beschikking stelde, maar tegelijk vond ik het vervelend dat hij er mij niet voor wilde laten betalen. Ik had zo'n voorgevoel dat hij me op de ene of andere manier wilde inpakken. Misschien ben ik te wantrouwig, dacht ik. Maar ik voelde met mijn ellebogen dat het me niet zou meevallen Tars ooit echt te vertrouwen, hoezeer ik mij gisteravond ter wille van Xandra ook had voorgenomen dat wel te proberen.

We hadden karrenvrachten eten ingeslagen waarmee we op zijn minst een week konden overleven. Vanwege het late ontbijt sloegen we het middagmaal over en iets over tweeën vertrokken we te voet naar

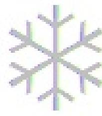
Holsöye, een eilandje vlakbij in de Buksnesfjord dat in de Steentijd al bewoond was geweest en waar prehistorische graven waren blootgelegd. Vanzelfsprekend was het ook een natuurparadijs met een interessante flora en fauna.

Het eiland was met het vasteland verbonden via een smalle zandtong die bij hoogtij helemaal onder water verdween. Volgens Veerle was er een primitief bruggetje, maar ze had gelezen dat dit in zo'n slechte staat was dat je het wellicht niet meer kon gebruiken. Dat bleek te kloppen. Het eerste segment van de houten brug was helemaal weggeslagen en het water stond er kniediep. Tars zei dat hij geen zin had om natte voeten te krijgen en vroeg zich hardop af of we niet beter naar een andere wandeling uitkeken. Ook Thomas leek er zich al bij neer te leggen dat het eiland zonder boot onbereikbaar was.

Xandra merkte op dat de stenen waarop de brug had gerust er nog lagen, en een eind verderop lag een lange balk die van de brug was weggedreven half op het droge. Zouden we die niet terug op de stenen kunnen leggen? Veerle wilde het wel proberen en ook mij leek het niet onmogelijk, al durfde ik er nog niet aan te denken dat ik nadien zonder steun over die balk naar het tweede brugsegment zou moeten balanceren. We konden het in elk geval proberen. Onder de spottende blikken van de jongens tilden we de zware balk op en sleepten hem tot bij de stenen. Eerst legden we de balk in de juiste richting en trachtten hem dan telkens een eindje vooruit te schuiven. Tot we hem ongeveer halfweg hadden geschoven, leek dat te lukken. Maar van zogauw het evenwicht omsloeg, was er vanaf de kant geen beweging meer in te krijgen.

Xandra aarzelde geen ogenblik. Ze trok haar schoenen, kousen en broek uit en waadde op haar blote voeten door het ijskoude water tot bij de kop van de balk. Ze tilde die bij het uiteinde op en terwijl Veerle en ik vanaf de kant het andere eind oplichtten, sleurde zij het gevaarte in haar

eentje tot aan de volgende steen. Het was ons gelukt. We juichten al, tot we ineens met verbijstering zagen dat Bart aan de overkant stond en ons vanop het eiland spottend toewuifde. Tijdens onze toegewijde restauratiepoging waren we zo geconcentreerd bezig geweest dat we niet hadden gemerkt dat het water inmiddels door het afgaande getij was gezakt. Daardoor was twintig meter verderop een strook zand drooggevallen. Bij laagtij had je de brug niet eens nodig om naar het eiland over te steken.

Veerle en ik zaten aan de tafel in het huisje en Veerle leerde me hoe ik een flora moest gebruiken. We hadden van onze excursie naar Holsöye een paar bloeiende planten meegebracht en die moest ik nu proberen te benoemen. Veerle legde me geduldig uit wat het verschil was tussen hauwen en hauwtjes, wat een zaadlijst was en hoe dat zat met bovenstandige en onderstandige vruchtbeginselen. Dat was allemaal nieuw voor mij, maar ik toonde me een vlijtige leerling. Ik vond het boeiend om je een weg te zoeken door een woud van telkens nieuwe vertakkingen van keuzevragen. Tot je ineens bij de oplossing van je probleem terechtkwam: de naam van de plant die je zocht.

Terwijl Veerle met een half oog keek of ik hulp nodig had, was ze zelf bezig een paar mossen te determineren die ze op het eiland had gevonden en niet meteen kon thuisbrengen. Ze bestudeerde zorgvuldig elk detail van een minuscuul mosplantje dat ze tussen twee glaasjes onder het objectief van een microscoop had geschoven.

Aan de andere kant van de tafel stippelden Thomas en Bart een

route uit voor de volgende dag. In het salon fluisterden Tars en Xandra elkaar lieve woordjes in de oren en Ken zat op een kussen een tekenfilm te bekijken op een Noorse televisiezender, de enige die we konden ontvangen.

'Begrijp je er iets van, Ken?' vroeg Bart toen hij van zijn kaarten opkeek.

'Gaat wel', zei de jongen. 'Als ik het niet begrijp, verzin ik er mijn eigen verhaal bij.'

'Kom je het mij dan vertellen?' vroeg Bart.

'Als jij me een koekje brengt', antwoordde de knaap, 'want ik scheur van de honger!'

'Dan zal ik maar wat te eten fiksen', zei Xandra terwijl ze zich losmaakte van Tars. 'We hebben ons middagmaal overgeslagen en dan nog een flinke wandeling gedaan. Zal ik spaghetti maken?'

'Als ik met deze plant klaar ben, kom ik je helpen', riep ik haar toe. 'Even nog, ik ben er bijna.'

Tars had ineens niets meer om handen, maar Xandra helpen in de keuken zag hij niet zitten. In plaats daarvan kwam hij naast mij staan en bekeek de plant die ik aan het identificeren was.

'Dat is *Empetrum nigrum*', zei hij plotseling. '*Kraaiheide* in het Nederlands. Familie *Empetraceae*. Kijk maar na.'

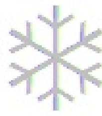
'Ja, natuurlijk is het dat', zei Veerle giftig. 'Maar dat kan Tine toch niet weten! Ze is het nog aan het leren. Hou dan je mond tot ze het zelf gevonden heeft.'

Tars grijnsde. Toch moet hij verrast zijn geweest door de felle reactie van Veerle, want hij droop af en ging bij Ken op de bank zitten kijken naar de tekenfilm.

'Pretbederver', siste Veerle nog tussen haar tanden.

Ik zei niets, ruimde ontgoocheld de planten op, sloot de flora en

ging Xandra helpen in de keuken.

'Waarom doet hij dat toch?' vroeg ik 's avonds aan Xandra. Ik had haar verteld wat er was voorgevallen terwijl zij in de keuken was.

'Wil hij me kleineren? Wil hij zeggen: planten determineren, dat is toch niets voor Tine, want die heeft maar Handel gedaan?' Ik voelde tranen prikken in mijn ogen.

'Ach, nee', zei Xandra. 'Dat bedoelt hij niet zo. Hij wil grapjes maken, je plagen.'

'Ik vond dit niet grappig', zei ik droevig.

Een tijdlang lagen we naast elkaar zonder een woord te zeggen. Dan begon ik ineens te huilen. Het was sterker dan mezelf. Ik kon het gewoon niet tegenhouden.

Xandra richtte zich op en boog zich over mij heen.

'Tine,' zei ze, 'Tine. Wat is er toch? Laat je toch niet zo van streek brengen door een grapje van Tars.'

'Dat is het niet', snikte ik. Ik ging rechtop zitten, zocht een zakdoek tussen mijn opgevouwen kleren en snoot uitvoerig mijn neus.

'Ik ben bang, Xandra', zei ik. 'Bang voor jou.'

'Voor mij?' Ze klonk oprecht verbaasd.

'Ja, voor jou', zei ik. 'Ik vind je zo'n toffe vriendin. Maar ik geloof dat je je vergist in Tars. Ik denk niet dat hij een goede partner voor jou is. Geloof me, Xandra. Ik zeg dat niet zomaar. Ik voel dat er iets mis is met Tars. Jij verdient beter.'

'Tine toch.'

Xandra legde haar arm om mijn hals en kuste de tranen weg uit mijn ogen.

'Wat weet jij nu toch van mijn relatie met Tars? Ik geef toe dat hij zijn kleine kantjes heeft. Ik zal er eens met hem over praten. Maar geloof me, Tine: zijn liefde voor mij is echt. Hij wil binnen het half jaar met me trouwen en hij vindt het helemaal geen probleem dat ik eerst nog vier jaar moet studeren. Met kinderen wachten we tot ik mijn diploma heb, heeft hij gezegd. Terwijl hij doctoreert, krijgt hij al een maandloon. We hebben dus iets om van te leven.'

Ik zat rechtop naar haar te luisteren, mijn blik gefixeerd op een spinnetje dat een draad spon tussen de rits en de tentpaal.

Toen Xandra zweeg, zei ik: 'Jullie hebben blijkbaar al veel bedisseld en ik vrees dat ik je niet van je plannen zal kunnen afbrengen. Goed dan. Ik zal me erbij neerleggen. Maar zeg achteraf niet dat ik je niet gewaarschuwd heb, Xandra. Ik ben echt op jou gesteld. Ik zou je niet graag ongelukkig zien.'

'Ik jou ook niet hoor, Tine. Kom, droog je tranen. Ik zal over alles nog eens heel goed nadenken.'

Ik knikte en kroop heel dicht tegen Xandra aan.

'Slaapwel', zei ze. 'En bedankt!'

Ik glimlachte met natte wangen.

'Slaapwel'.

Ik weet niet of Xandra haar belofte heeft gehouden en er met Tars over gepraat heeft. In elk geval hield hij zich de volgende dagen gedeisd.

Sterker zelfs: hij was de vriendelijkheid en behulpzaamheid zelf. Hij ruimde de tafel af, hielp bij de vaat en tijdens wandelingen wees hij ons op interessante natuurverschijnselen, eigenaardigheden in het landschap of bijzondere steenformaties. Hij was daarbij niet betweterig, vermeed moeilijke woorden en deed zijn best om een loyaal groepslid te zijn. Natuurlijk vertrouwde ik zijn plotse ommezwaai eerst niet. Maar ik moet toegeven dat de sfeer in de groep erdoor verbeterde. Na twee dagen ebde mijn wantrouwen weg en begon ik zijn goede kanten te zien. Hij had inderdaad de gave om ingewikkelde dingen zo uit te leggen dat zelfs ik ze kon begrijpen.

Zo hadden we op een ochtend bij het ontbijt een discussie over de middernachtzon. Ik ondervond aan den lijve dat de zon boven de poolcirkel in het putje van de zomer niet onderging, maar ik begreep ternauwernood hoe dat kwam. Tars heeft het me met hand en tand uitgelegd. Hij haalde er zelfs een kaars bij en leende een bal van Ken om de zon en de aarde voor te stellen. Ik had sinds mijn veertiende geen uur aardrijkskunde meer gehad. Wist ik dus veel waarom een wereldbol altijd schuin op zijn sokkel werd gezet. Tars deed het mij begrijpen. Hij nam me mee naar de badkamer, de enige kamer in huis waar het donker genoeg was voor zijn experiment. Hij zette de brandende kaars op de hoek van de wastafel, hield de bal schuin tussen zijn middelvingers en beschreef er een cirkel mee rond de kaars, waarbij hij me liet letten op de schaduw. Met zijn duim gaf hij de aarde een zetje en toonde me zo hoe de pool een half jaar in het licht en een half jaar in het donker draaide. Ik geloof niet dat ik op school ooit zo'n goede les heb gehad.

De *Trollfjord* schommelde lichtjes heen en weer aan de aanlegsteiger in het haventje van Svolvær. We daalden een voor een af langs de trappen van de steiger en schoven langs het smalle gangboord door naar het voordek. Een jonge vrouw in joggingpak met een blonde rattenkop en guitige oogjes begroette ons in het Engels. Ze wees ons plastic stoeltjes aan en deelde dekens uit voor het geval we het koud zouden krijgen. Daar was voorlopig weinig kans toe. Na twee dagen druilerig weer scheen de zon vandaag op volle kracht, al hadden we intussen wel geleerd hoe snel het weer op de Lofoten kan omslaan.

Vandaag zouden we *de toerist uithangen*, zoals Thomas het noemde. Trollfjorden, de smalle fjord waarnaar ons schip genoemd was, gold hier als een eersteklas toeristische attractie. Een lange rij bejaarde Japanners en een paar dikke Amerikanen in wansmakelijke shorts scheepten in op een luxueuze rondvaartboot die aan de andere kant van de steiger lag. Wij hadden gekozen voor dit kleine scheepje dat er een excursie van een halve dag van zou maken met een vispartijtje onderweg en veel aandacht voor de natuur. We hadden de boot voor ons alleen. Bart hoopte alvast dat we zeehonden te zien zouden krijgen en Thomas speurde met zijn kijker de haven af op zoek naar vogels.

De sfeer was tof en ontspannen als bij een schoolreisje naar de dierentuin. Ik zat tussen Ken en Xandra in en voelde hoe een licht briesje door mijn haar speelde. Tars zat naast zijn lief en hield haar hand vast. Recht tegenover ons zaten Bart, Veerle en Thomas. De schipper stuurde zijn schuit het kleine haventje uit en draaide daarna de brede fjord in. De schippersvrouw wees een lijntje zee-eenden aan en Thomas ontdekte alken op de rotswand. Ik was apetrots toen ik zelf als eerste een papegaaiduiker zag die op nauwelijks tien meter achter het schip voorbijvloog.

Na een halfuurtje varen legde de schipper midden in de fjord de

motor stil. Hier zouden we hengelen. De blonde legde ons uit hoe zo'n hengel werkte, want afgezien van Thomas had niemand van ons ooit eerder gevist. Ik hield de korte hengel over de reling en liet het lood zakken terwijl ik het molentje met mijn hand afremde, precies zoals de blonde het had voorgedaan. Het duurde een hele tijd voor het lood op de bodem lag en het molentje stilviel. Dan begon het langzame ophalen, waarbij je de hengel met korte rukjes op en neer moest bewegen tot je iets voelde spartelen.

Veerle had als eerste beet. Een mooie, glimmend zwarte zeezalm hing aan de haak en trachtte kronkelend te ontsnappen. De blonde haalde de vis geroutineerd van de haak en gooide hem in een klaarstaand plastic bad. Ken sloeg twee vissen tegelijk aan de haak en was trots als een pauw. Het duurde niet lang of ieder van ons had een of meer zeezalmen gevangen. Zelfs ik had er twee. Tars, die ook al een paar vissen gevangen had, riep ineens dat hij iets zwaars aan de haak had geslagen. Terwijl hij zijn vangst moeizaam boven water trachtte te krijgen, snelde de blonde toe met een schepnet. Dat was allerminst overbodig. Tars had een kabeljauw van wel drie kilogram aan zijn hengel hangen. Het beest spartelde aan het wateroppervlak, maar de schippersvrouw schepte de vis vakkundig op en haalde hem binnenboord. Tars straalde en trok Xandra tegen zich aan terwijl Bart een foto maakte van de visser met zijn vangst. De eerste foto voor hun familiealbum?

Op twintig minuten tijd hadden we een indrukwekkende vangst bij elkaar gevist. De blonde nam het bad mee naar het achterdek en begon de vis schoon te maken. Straks stond ons nog een maaltijd te wachten.

Intussen voer de schipper de Trollfjorden binnen, het eigenlijke doel van de trip. Om eerlijk te zijn viel dat een beetje tegen, zeker na de opwinding van de vispartij. We keken naar een paar hoge, dunne watervallen die zich vanaf de rotsen in de fjord stortten en dat was het

dan. Bart speurde met zijn kijker de oevers af op zoek naar zeehonden. Maar dat geluk was hem niet gegund.

Op de terugweg riep de blonde ons naar binnen. In de kajuit diende ze de gekookte zeezalm op met flinterdun knäckebröd.

'Geen vis smaakt zo goed als de vis die je zelf gevangen hebt', zei Thomas filosofisch.

De schippersvrouw genoot van onze eetlust. Ze had nog een verrassing voor ons: in twee plastic zakken gaf ze een deel van de vangst mee. Tars kreeg zijn kabeljauw en aan Veerle gaf ze een zak met zeven of acht zalmen, netjes schoongemaakt en klaar om te koken.

'Of te barbecuen', stelde Bart voor. We spraken af dat we de vis vanavond zouden roosteren.

Na de maaltijd gingen we weer aan dek. Nog een halfuurtje varen en we zouden terug in Svolvær zijn. De blonde vond echter dat we nog iets te goed hadden. Ze begon vanaf de reling in kleine stukjes gesneden visafval in de lucht te gooien. Het duurde niet lang of de eerste meeuwen doken op. Ze volgden het schip, krijsten onophoudelijk en trachtten de vis in de vlucht te pakken. Als een meeuw een stuk te pakken had, doken er meteen drie, vier andere achteraan om hem zijn hapje afhandig te maken. De groep meeuwen groeide voortdurend aan. Ik trachtte te zien waar al die vogels vandaan kwamen en hoe ze wisten dat hier vis te grabbelen viel. Het bleef me een raadsel. Ze doken op uit het niets en voegden zich bij de snel aangroeiende groep. Spoedig werden we gevolgd door vele tientallen meeuwen.

'*Look there!*' riep de blonde ineens. Hoog boven de bergen dook een grote vogel op. Thomas had hem meteen gezien. Nog voor hij door zijn verrekijker had gekeken, riep hij al uit: 'Een zeearend! Daar!'

Het was een indrukwekkend gezicht. De prachtige roofvogel had blijkbaar lucht gekregen van het visfestijn en cirkelde op zijn brede,

vierkante vleugels naar onze boot toe. De blonde verloor hem geen moment uit het oog, terwijl ze kleine stukjes vis naar de meeuwen bleef gooien. De visarend werd steeds groter en ik kon zijn prachtige kleuren al onderscheiden. In glijvlucht daalde hij naar ons schip af. Ik voelde een rilling over mijn rug lopen toen ik de vogel zag groeien. Op het juiste moment nam de blonde een grote vis uit de emmer met visafval en hield die hoog boven haar hoofd. Langzaam klapwiekend kwam de zeearend op haar af. Ze gooide de vis een eind voor de boot in zee. Met vooruitgestrekte gele klauwen dook de roofvogel op de lekkernij af en rukte die uit het water, waarna hij met brede vleugelslagen omhoog vloog naar de rotswand om daar zijn prooi op te eten.

Ik stond perplex en ik was niet alleen. Zelfs Thomas, die toch al heel veel vogels had bespied, had nooit eerder een zeearend van zo dichtbij gezien. Ik was zo opgewonden door die fantastische natuurervaring dat ik op de blonde toe liep en haar in mijn stuntelig Engels bedankte.

Ik geloof dat ik nooit zo gelukkig ben geweest als op die dag van ons reisje naar de Trollfjorden. Op de terugweg heerste er een opgewonden sfeertje in de bus. We stopten in Leknes om houtskool, aluminiumfolie, stokbrood en wat groenten te kopen. Bij aankomst in de *rorbu* haalden we de barbecue uit het schuurtje. Terwijl Bart en Tars voor het vuur zorgden, sneden Xandra en ik paprika's, tomaten en uien. Veerle verpakte de vis in folie en draaide de dipsausjes. Ken installeerde intussen met zijn vader de tafel en de stoelen voor het huisje. Daarna brachten ze nog de

luidsprekers van de stereo-installatie naar buiten, zodat alles klaar was voor een feestje.

Tegen achten lagen de hompen vis te sissen op de gloeiende kooltjes. Bart had een plastic schort voorgebonden en stond achter de barbecue te glimmen als een chef-kok. We zetten de groenten en het brood op tafel en namen plaats. Veerle toverde nog twee flessen wijn tevoorschijn, die ze op tafel zette met de waarschuwing dat dit echt de allerlaatste waren. Ze kreeg een open doekje.

'Nog vijf minuutjes en de vis is gaar', zei Bart, die er in afwachting even bij kwam zitten.

Hij had zijn barbecue nog maar net verlaten of een stormmeeuw dook van het dak van de *rorbu* naar beneden, hapte een stuk vis in aluminiumfolie van het rooster en verdween ermee naar een veilige plek twintig meter verder aan het water. Terwijl Bart onthutst en foeterend op de meeuwen naar zijn barbecue terugliep om de rest van ons maal te beschermen, zaten wij te gieren van het lachen om de onverwachte gast. Die had zich zijn vismaaltijd overigens wel anders voorgesteld. De vogel schrokte de brok vis in één keer naar binnen, maar braakte die even snel weer uit. Zo'n hete hap had hij waarschijnlijk nog nooit ingeslikt. Nadat hij de homp van de folie had ontdaan en de vis met zijn bek in stukjes had gehakt, lukte het wel, al had hij intussen het gezelschap gekregen van vier andere meeuwen die de maaltijd met hem wilden delen. Bart kon er nog altijd niet om lachen, al was er vis genoeg. Toch week hij geen duimbreed meer van zijn barbecuestel, tot de laatste brok op onze borden lag.

Het was een verrukkelijke maaltijd en dan heb ik het niet alleen over het voedsel. Ook de sfeer was verrukkelijk. We vertelden elkaar het verhaal van de zeearend telkens opnieuw, want dat was toch de belevenis van de dag geweest en elk had het op zijn eigen manier

beleefd. We dronken zuinig van onze wijn, want we moesten er de hele avond mee rondkomen, al geloof ik niet dat we drank nodig hadden om plezier te maken. Na het eten schoven we de tafel opzij en Bart zette een romantisch stukje filmmuziek op. Thomas nam Veerle in zijn armen en danste met haar. Xandra en Tars volgden hun voorbeeld. Ik danste met Ken, die apetrots was en heel erg zijn best deed. Bart trachtte eraan te ontkomen door te zeggen dat hij niet kon dansen, maar aangemoedigd door de anderen trok ik hem aan zijn hand in de kring en we dansten onhandig met elkaar.

Er stond een bijna volle maan aan de hemel, maar echt romantisch ziet die er niet uit in een klaarlichte zomernacht. Toen de laatste druppel wijn op was, schakelden we over op frisdrank. Veerle haalde koekjes en snacks uit de keuken en zo zaten we nog uren bij elkaar, tot de eersten gingen knikkebollen en we stilletjes een voor een afdropen naar onze slaapplek.

Ik lag moe, maar gelukkig in mijn slaapzak af te wachten wie er het eerst zou komen: de slaap of Xandra, die haar dagelijkse liefjesuur met Tars beleefde. Xandra was er het eerst. Ik hoorde haar voor de tent afscheid nemen met een kus waar geen eind aan kwam. Ik sloot mijn ogen en trachtte me in te beelden hoe het zou zijn wanneer een jongen mij zou kussen. Xandra kroop eindelijk de tent in en sloot de rits. Ze straalde.

'Hé, nog wakker, jij!'

Ik knikte.

'Je straalt', zei ik.

'Het was zo mooi vanavond, Tine', zei ze. 'Eerst zo'n mooie dag. En dan die avond! Tars heeft me zo intens gekust vanavond.'

Ik glimlachte.

'Dat heb ik gehoord', zei ik.

'Echt?' Xandra proestte het uit. 'Dan toch alleen maar die laatste zoen, hoop ik.'

Ze kleedde zich uit tot op haar slipje en kroop naast me in de slaapzak, die ze half teruggeslagen open liet liggen, want het was een warme nacht. Ik keek naar haar mooie borsten. Mijn blik bleef niet hangen bij haar rozebruine halfopgerichte tepels, maar bij twee donkerpaarse vlekken: één in haar hals, een andere op de binnenkant van haar linkerborst, vlak naast de tepel.

'Is er wat?'

Ze moet aan mijn gezicht hebben gezien dat er iets was.

'Ja', aarzelde ik. 'Je hebt twee... euh... zoenvlekken. In je hals en op je borst.'

'Oei', lachte ze. 'Die op mijn borst weet ik wel te verbergen, maar die in mijn hals... Ik kan morgen maar best een trui met rolkraag aandoen.'

'Vertel me hoe het was', zei ik.

'Ongelooflijk', antwoordde Xandra. 'Hij heeft mijn borsten gestreeld en gekust, zacht en tegelijk zo intens dat ik nog amper wist waar ik was. Hij kan zo lief zijn. Hij hing als een baby aan mijn borst en beroerde mijn tepel met zijn tong en ik voelde belletjes opborrelen als in spuitwater tot helemaal in mijn buik.'

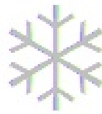
Ik zag hoe haar ogen lachten en vochtig waren. Haar tepels hadden zich weer helemaal opgericht tot harde, donkere knopjes, ongetwijfeld door de herinnering aan het genot.

'Als ik later een kind heb van Tars, zal ik het zeker de borst geven', fluisterde ze. 'Dat moet een fantastisch gevoel zijn.'

'Je bent gelukkig, niet? Geniet er maar van.'

Ik kuste haar goedenacht en ze streek even met haar hand door mijn piekhaar.

'Jouw tijd komt nog, hoor. Je zult het zien.'

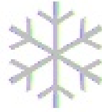
Xandra trok de slaapzak over haar schouders en draaide haar rug naar me toe. Ik bleef languit liggen met mijn handen achter mijn hoofd en lag klaarwakker na te denken. Ik was gelukkig voor Xandra. Had ik mij dan toch in Tars vergist? Des te beter. Ik vond het spannend van zo dichtbij te mogen meemaken hoe mijn beste vriendin de kronkelpaden van de liefde bewandelde. Tegelijk vroeg ik me af of dit ooit mij zou overkomen. Dat jongens verliefd werden op Xandra, was heel normaal. Zij was mooi, tof, uitdagend en nog verstandig ook. Ik bekeek haar naakte rug, bleef met mijn ogen haken aan de vleugeltjes van haar schouderbladen en volgde toen de knobbels van haar ruggengraat helemaal naar beneden tot bij de aanzet van haar bilspleet die nog net boven haar donkere slipje uitstak. Hoe zou een jongen daarnaar kijken? Of naar haar heupen die zo vloeiend uit haar bekken welfden?

Het kostte me niet veel moeite me mijn eigen rug voor te stellen: mager, knokig alsof mijn gebeente eronder met haken en ogen aan elkaar hing. Een jongen die mij voor het eerst naakt ziet, denkt vast dat hij zich aan mij zal bezeren. De voorkant is overigens geen haar beter. Ik heb gewoon geen borsten. Hooguit een lichte welving. Ik hoef niet eens een beha te dragen. Ik schoof mijn hand onder het vestje van mijn pyjama en voelde aan mijn borsten. Twee pannenkoeken met een wrat erop, dacht

ik schamper. Toch reageerden ook mijn tepels op de aanraking. Misschien kon je toch wel liefhebben met een lelijk lichaam.

Xandra sliep nu. Ik luisterde naar haar ademhaling, die zacht en heel regelmatig was. Ik schoof zo ver mogelijk van haar weg om haar niet wakker te maken en ging op mijn buik liggen. Ik strekte mijn armen, balde mijn vuisten onder mijn lijf en begon langzaam te schommelen. Mijn adem ging nu op en neer als de golven van de zee. Zwarte deinende zee, op en neer, op en neer tot het water me helemaal in zich opnam. In. Uit. Op. Neer. Een nauwelijks voelbare rilling toen de eerste vissen zich vastzogen aan mijn lippen, mijn hals, mijn borsten, mijn buik, de binnenkant van mijn dijen. Donkergekleurde vlinders landden op mijn rug, mijn billen, mijn kuiten. Ik kon de tocht voelen die ze met hun klapwiekende vleugels maakten. Op en neer. Altijd maar op en neer. Steeds dieper wegzinken in het water en toch blijven drijven, slechts steunend op mijn in elkaar gestrengelde vingers. Dan gleed een warme gloed over mijn wangen, mijn buik en mijn rug, die de vissen verrast deed sidderen en de vlinders deed fladderen als om me koelte toe te wuiven.

Hoog boven mij verscheen een zeearend die drijvend op zijn vierkante vleugels mijn naam schreef tussen de wolken. Dan dook hij neer in een glijvlucht, sloeg zijn gele klauwen in mijn rug en tilde mij op hoog boven het water, boven de fjorden, boven de bergen. De vlinders waaiden weg, de vissen lieten verschrikt mijn gloeiende lijf los en vielen als een stortbui naar beneden. Als een brandijzer schroeide het genot vanuit mijn buik tot in de tintelende toppen van mijn vingers. Eindelijk loste de arend zijn greep en ik viel in duizend duizelingen eindeloos lang naar beneden tot ik leeg en ademloos in slaap viel.

Thomas komt me met Veerle en Ken ophalen om samen naar Xandra te rijden. Ze is blij met ons bezoek, al ziet ze er vermoeid uit. Thomas heeft foto's van de reis meegebracht, maar ik denk dat ze er liever niet mee geconfronteerd wordt. Veerle houdt een foto van de hele groep boven haar hoofd, zodat ze alleen maar hoeft te kijken. Xandra glimlacht flauwtjes en zegt dan moeizaam:

'Laat maar.'

Ik heb met Ken te doen. Hij zit in een hoekje te draaien op zijn stoel. De jongen weet niet wat hij moet doen of zeggen. Toch geloof ik dat hij blij is Xandra weer te zien. Hij kan zijn ogen niet van haar afhouden. Is dat diezelfde levenslustige Xandra die hij tijdens de vakantie heeft gekend? Hij doet of hij zijn neus snuit, maar ik zie hoe hij steels zijn ogen droogwrijft.

Na een half uurtje gaan we weg. We geven Xandra alle vier een zoen op het voorhoofd en ik knijp nog even in haar hand. Als Thomas mij thuis afzet, geeft hij mij het pakje foto's.

'Hou ze maar. Het zijn dubbels', zegt hij. 'Ik was van plan ze bij Xandra achter te laten, maar ik geloof dat ze er nog niet klaar voor is.'

Na de onverwachte ontmoeting met de zeearend hadden we nog een

walvissafari te goed en daar keken we allemaal naar uit. De dagen ervoor maakten we nog een paar lange wandelingen en bezochten we het indrukwekkende Vikingmuseum in Borg. Toen we 's avonds bij elkaar zaten, vertelde Bart ons over het leven van de potvissen die we zouden zien in Andenes. Telkens als Tars op die momenten weer zijn oude streken leek te krijgen en Bart op wetenschappelijke foutjes trachtte te betrappen om daarna zelf te schitteren, keek ik bang naar Xandra. Ze reageerde niet, maar ze moet ongetwijfeld hebben gevoeld dat Tars er nog altijd moeite mee had om iemand iets te gunnen. De dagen vol geluk waren blijkbaar geteld.

Die avond kwam Xandra met een theatraal gebaar de tent in gekropen en toen ze merkte dat ik nog niet sliep, riep ze uit:

'Die mannen!'

Ik moest erom lachen en vroeg wat er scheelde. Terwijl ze zich uitkleedde, vertelde Xandra dat Tars steeds opdringeriger werd en met haar naar bed wilde.

'Zo gaat het met jongens altijd', zei ze. 'Je geeft ze een zoen en ze willen je borsten. En als je dat toestaat, zitten ze al aan je broek te frutselen. Ik word daar toch zo moe van. Altijd datzelfde liedje. Kunnen ze het nu niet gewoon respecteren als je nee hebt gezegd?'

Ik glimlachte. Ik had nog geen enkele ervaring met jongenshanden op mijn lijf. Ik vroeg me af hoe ik zou reageren. Zou ik even kordaat zijn als Xandra? Misschien zou ik wel te bang zijn om mijn lief kwijt te spelen. Misschien klapte ik helemaal dicht als een jongen ooit een vinger naar mij zou uitsteken. Ik was in elk geval niet van plan met de eerste de beste in bed te duiken en ik was blij dat Xandra er ook zo over dacht.

'Je geeft je maagdelijkheid dus niet zomaar prijs', zei ik toen ze naast me in de slaapzak lag.

Xandra antwoordde niet meteen. Ze bleef een tijdlang voor zich uit kijken en zei toen zacht: 'Ik ben geen maagd meer. Toen ik vijftien was,

heeft mijn eerste vriendje daar al een eind aan gemaakt. Het gebeurde thuis, op mijn eigen bed nog wel. Mijn ouders waren naar een theatervoorstelling en ik had hem zelf uitgenodigd. Eigenlijk was ik helemaal niet van plan om het zover te laten komen. Ik vond het gewoon spannend om hem alleen bij mij in huis te hebben. Ik liet hem mijn boeken en cd's zien, maar hij wilde me alleen maar kussen. Toen het eenmaal zover was, waren we geen van beiden nog te houden. Het was net zo goed mijn eigen schuld als die van hem. We deden het bovenop mijn bed, hartstochtelijk maar o zo onhandig. Stel je voor: we gebruikten niet eens een condoom, hoewel ik er sinds mijn veertiende altijd een paar in mijn tasje had zitten. Het was ook voor hem de eerste keer. Daarna hebben we nog twee keer met elkaar geslapen – mét condoom dan wel – maar een half jaar later is het uit geraakt tussen ons. Ik heb me toen voorgenomen de volgende keer wat minder voortvarend te zijn. Toevallig is Tars de volgende.'

'En die kan er niet om lachen', grinnikte ik.

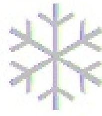
'Nee, joh! Toen ik al een paar keer zijn pols had beetgepakt en zijn arm had weggeduwd, begon hij eerst te zeuren. Hij was al vierentwintig, zei hij, en dan was het toch normaal dat je met je lief naar bed ging. Toen ik voet bij stuk hield, begon hij zichzelf te beklagen. Hij zat tegen een boom met zijn hoofd op zijn knieën te kniezen. Ik zei hem dat we maar beter konden gaan slapen. Meteen sprong hij op en voor ik er erg in had, zat hij alweer met één hand onder mijn bloesje terwijl hij met de tweede naar mijn achterwerk tastte. Pas toen ik heel kordaat stelde dat het nu genoeg was, liet hij me verongelijkt los en kon ik eindelijk hierheen ontsnappen.'

Ik lachte.

'Dat belooft voor de volgende dagen. Ik denk dat je nog niet van hem af bent.'

'Dat vrees ik ook', zei Xandra en lachend voegde ze eraan toe:

'Kunnen we morgenochtend geen middeltje in zijn koffie mengen dat zijn hormonen wat tot bedaren brengt?'

De volgende avond had Xandra nauwelijks problemen met Tars. We kropen immers heel vroeg in bed, want 's morgens zouden we al om halfvier vertrekken naar Andenes. Thomas had berekend dat we vier tot vijf uur zouden moeten rijden langs smalle wegen en bovendien moesten we bij Melbu per veerboot de fjord oversteken. Ik ging dus rond negenen slapen en een kwartiertje later kwam Xandra al naast me liggen. Natuurlijk was Tars er opnieuw over begonnen, maar hij wist wel dat dit niet de meest geschikte avond was om zijn zin door te zetten.

Om drie uur kwam Thomas ons wekken en om kwart voor vier vertrokken we richting Andenes. De meesten sliepen onderweg om zo de korte nachtrust te compenseren.

We kwamen ruim op tijd in Andenes aan. Thomas reed meteen door tot bij het *Hvalsenter*, het Walviscentrum in de haven. Een donker wolkendek strekte zich uit tot aan de horizon en er stond een flinke bries. Het schip waarmee we naar de walvissen zouden varen, meerde pas over twee uur af. In afwachting kregen we een rondleiding in de tentoonstelling over potvissen en maakten we kennis met de monitrices die ons bij de tocht zouden begeleiden. Ze boden ons een pilletje tegen zeeziekte aan, maar Tars vond dat niet nodig. Hij had vaker gevaren en was nooit zeeziek geweest. Ook Veerle bedankte, zogenaamd omdat ze allergisch was aan heel wat medicijnen. Maar toen we vanmiddag het ziekenhuis verlieten, vertrouwde Ken me toe dat zijn ma zwanger is.

Veerle moet dat toen al hebben geweten.

Tegen tien uur stapten we met een groep van zo'n dertig passagiers aan boord van de *Reine*, een van de twee schuiten die dagelijks naar de potvissen voeren. Iedereen zocht zich een plekje op het dek. Zodra we de haven waren uitgevaren, begon het schip vervaarlijk te rollen en te stampen. De zee was asgrauw onder de donkere wolken en de golven leken van alle kanten tegelijk op ons af te komen. De monitrices deelden dekens en kotszakjes uit aan wie dat wilde. De bries die we aan land hadden gevoeld, was hier aangegroeid tot een harde wind. Overmoedig trachtte ik naar de andere kant van het schip te lopen. Met mijn 49 kg had ik de grootste moeite om me staande te houden. Het lukte me na een stuntelige zwalptocht waarbij ik wanhopig steun zocht aan verluchtingspijpen, reddingssloepen en – als het niet anders kon – zittende medepassagiers. Ik liet me vallen op een zitplaats aan de overkant en besloot voorlopig niet meer van mijn plaats te komen. Schuin tegenover me zaten Xandra en Tars. Ergens verderop ontwaarde ik Thomas en Veerle, dicht tegen elkaar aan en met de kraag van hun trekkersjas hoog dichtgeknoopt. De enige twee die over echte zeebenen leken te beschikken, waren Bart en Ken. Bart wuifde me toe vanop het bovendek, waar hij rechtop stond, zijn verrekijker in de aanslag. Ken liep voortdurend heen en weer. De ene keer stond hij bij zijn ouders, een minuut later zag ik hem naast Bart op het bovendek staan en dan weer klauterde hij de ijzeren trap af die beide dekken verbond met een plezier alsof hij op een kermisattractie zat.

Een uur zou het duren om tot bij een onderzeese canyon aan de rand van het continentale plat te komen waar de potvissen zich graag ophielden en waar ze tot een diepte van wel negenhonderd meter konden duiken. Op nauwelijks twee meter van mij zag ik een vrouw kotsen in een zakje. Een van de monitrices schoot haar te hulp, hielp haar

languit te gaan liggen en stopte haar onder met een grijze deken. Ik keek de andere kant op, want ik vertrouwde mijn eigen maag niet.

Ik schat dat we zo'n drie kwartier gevaren hadden toen Tars groen werd. Ik zag het vanop mijn zitplaats gebeuren en riep naar Xandra, want die had niets in de gaten. Tars keek hulpeloos om zich heen, deed een totaal misplaatste poging om naar mij te glimlachen, maar kwam niet verder dan een pijnlijke grimas. Zijn ogen draaiden in hun kassen en met zijn mond halfopen gezakt hapte hij naar adem. Xandra legde haar arm over zijn schouder en veegde met haar hand wat speeksel weg dat vanuit zijn mondhoek over zijn kin liep. Ze keek wanhopig om zich heen, zoekend naar een monitrice, maar Tars gebaarde haar dat te laten. Xandra keek mij veelbetekenend aan. Niet voor lang echter, want vrijwel op hetzelfde moment begon Tars onbedaarlijk te kokhalzen. De man die aan de andere kant naast hem zat, kon hem nog net op tijd een kotszakje aanreiken dat hij ongetwijfeld voor eigen gebruik had meegenomen, maar nog niet nodig had gehad. Tars zat voorovergebogen en bleef het zakje voor zijn gezicht houden, zelfs nadat het kokhalzen al een hele tijd was opgehouden. Het leek of hij zich schaamde. Ik weet dat het niet netjes was, maar ik kon mijn leedvermaak nauwelijks verbergen.

Een paar minuten later lag Tars languit ondergestopt op een bank met Xandra naast hem. Het laatste wat ik van hem zag, was zijn asgrauwe gezicht waarop een uitdrukking te lezen stond alsof hij het liefst meteen van deze wereld was verdwenen. Hij trok het deken over zijn hoofd en bleef doodstil liggen.

Toen de motor van het schip op halve kracht werd gezet en een matroos in het kraaiennest kroop om naar walvissen uit te kijken, waren al een vijftal passagiers geveld door zeeziekte. Het stampen en rollen van het schip was nu iets geminderd, maar door de lagere snelheid bleef de weeë geur van verbrande olie boven het schip hangen en een paar keer kreeg ik een gevoel alsof ook mijn maag overstag ging.

Toen riep een monitrice vanop de brug dat er een potvis was gesignaleerd aan stuurboord, rechts van het schip. Het dier was net boven water gekomen en zou nu zowat een kwartiertje ter plaatse blijven om wat uit te blazen. De motor sloeg aan en de *Reine* trachtte de walvis zo dicht mogelijk te naderen voor die opnieuw zou onderduiken. Ik strompelde naar stuurboord, de andere passagiers achterna. Vanaf de reling speurde ik de horizon af. Ik zag alleen een donkergrijze zee onder een lage, lichtgrijze hemel. Ik werd al bang dat ik het allemaal gemist had, toen plotseling op nauwelijks tweehonderd meter voor het schip een witte dampfontein opspoot van wel twee meter hoog, die na enkele seconden oploste in de lucht. Er ging een golf van opwinding door de toeschouwers, die schouder aan schouder stonden en koortsachtig probeerden een glimp van het machtige dier op te vangen door hun verrekijkers. Ik meende op de plek waar de potvis zojuist had gespoten heel even in een flits de rugvin van het dier gezien te hebben, maar heel zeker was ik daar niet van. Pas toen de potvis een paar minuten later opnieuw ademde en daarbij weer een dampwolk de lucht inspoot, zag ik die heel duidelijk door mijn kijker. Meteen daarna dook het dier naar de diepte, waarbij het heel even zijn brede staartvin liet zien. We waren echter nog veel te ver van de walvis verwijderd om dat goed te kunnen waarnemen. Ontgoocheling alom.

De monitrice legde ons uit dat het dier over een half uurtje

opnieuw zou opduiken op ongeveer dezelfde plaats. We zouden hier dus blijven wachten.

De meesten gingen weer zitten. Ik zwalpte tot bij Xandra, die aan de voeten van Tars zat.

'Heeft hij het gezien?' vroeg ik.

Ze haalde haar schouders op.

'Nee, hoor. Hij wilde niet eens rechtop gaan zitten. Hij is zo ziek, de arme jongen.'

Ze lachte.

'Opwindend, hé, zo'n dier van wel vijfentwintig meter!'

'Ja', antwoordde Xandra, 'maar ik hoop toch dat we ze nog beter te zien krijgen.'

Een half uur later was het zover. Vanop de brug hadden ze de potvis zien opduiken en iedereen zocht vliegensvlug zijn plaatsje op aan de reling. Xandra en ik hoefden ons maar om te draaien en op onze knieën op de bank te gaan zitten. Vlak voor ons, ik schat op nauwelijks dertig meter van de *Reine*, zwom de reusachtige potvis, al was er maar een klein stukje van zijn lijf zichtbaar. We wezen elkaar de boven het water uitstekende rugvin aan. Het leek net of het dier er was aan opgehangen.

'Daar, zijn kop!' riep iemand.

Vlak onder de waterspiegel zagen we de contouren van de reusachtige rechthoekige kop verschijnen. Zodra het spuitgat boven water kwam, leegde de potvis met een plof zijn longen. Weer die melkwitte fontein van condenserende waterdamp, maar nu vlakbij.

'Tars, kijk dan toch!' riep Xandra. Geen reactie.

Ik knielde naast hem neer en zei vlakbij zijn oor: 'Tars, de potvis ligt vlak naast de boot. Je hoeft alleen maar even rechtop te gaan zitten en je ziet hem.'

Tars draaide met een ruk zijn rug naar me toe.

'Laat me met rust', kreunde hij. 'Ik ben ziek. Zie je dat niet?'

Xandra draaide haar ogen naar de hemel.

'Doe geen moeite', zei ze. 'Kom gauw kijken. Straks mis je het zelf nog.'

Nog drie of vier keer zagen we de potvis spuiten. Toen waarschuwde de monitrice ons via de luidsprekers dat het dier op het punt stond onder te duiken. Als een duikboot die aan de oppervlakte komt verhief het immense lijf zich half boven het water. Dan wentelde de walvis zich om zijn middelpunt en ving met de zware kop naar beneden zijn duik aan. Zijn staart met de reusachtige waaiervin zwaaide het water uit en verdween dan langzaam en statig, tot de laatste puntjes ervan door de golven werden opgeslokt. Hij kreeg een spontaan applausje.

Tot in de vroege namiddag bleven we naar potvissen zoeken en we zagen er nog verscheidene, de ene al dichter bij het schip dan de andere. Rond halfdrie zette het schip koers naar Andenes, al had het voor mij nog veel langer mogen duren. Voor Bart ook trouwens. Die was tegelijk in de wolken om wat hij gezien had en een tikkeltje ontgoocheld omdat we alleen maar potvissen hadden gezien. Hij had van de monitrices gehoord dat ze op deze safari weleens orka's zagen of zelfs een enkele keer een dwergvinvis. Maar dat extraatje was hem niet gegund.

Ik heb altijd horen vertellen dat het bijzondere aan zeeziekte is dat alle symptomen meteen verdwijnen als je eenmaal aan wal staat. Dat zal bij Tars niet anders zijn geweest, al viel er niet veel van te merken. Hij keek

nors, zei geen woord en sloot zich af van de groep. Xandra deed nog een poging om hem op te monteren, maar gaf die al gauw op. Tars zat als eerste in het busje, legde zijn hoofd tegen het raam en trachtte te slapen.

'Wat heeft hij toch?' vroeg Thomas.

'Niets', zei Xandra luid genoeg opdat Tars het zou kunnen horen. 'Pure aanstellerij. We kunnen maar beter niet op hem letten.'

Ze liet hem alleen op zijn tweezitsbank, vroeg aan Ken of hij het erg vond om vooraan bij zijn ouders plaats te nemen en zocht voor zichzelf een plekje tussen Bart en mij in. Ze was niet van plan haar humeur te laten bepalen door de houding van Tars. De hele, lange terugweg verzon ze onophoudelijk nieuwe leuke dingen om over te praten of om te doen. Eerst kletsten we enthousiast over de belevenissen met de walvissen, later zongen we of deden we spelletjes. Tars verroerde geen vin, ook niet toen we onderweg bij een *kro* stopten om er wat te eten. Veerle vroeg hem of hij honger had, maar hij schudde alleen zijn hoofd en bleef in de auto op ons zitten wachten.

Toen we laat op de avond bij de *rorbu* arriveerden, verdween Tars in zijn tent zonder iemand goedenacht te wensen.

'Net een klein kind!' zei Xandra boos toen we nog even bij elkaar gingen zitten om wat te drinken. 'Ik ben zijn grillen beu.'

Niemand zei wat. We zaten met ons glas in de hand naar de grond te kijken.

'Hij maakt het niet alleen zichzelf moeilijk', zei Thomas stil. 'Hij verpest het voor de hele groep. Zal ik morgen eens met hem praten?'

Xandra haalde haar schouders op.

'Voor mij hoeft het niet, hoor. Het is welletjes geweest. Ik maak het uit met hem. Hij is kinderachtig en jaloers. Ik geloof dat hij niemand wat gunt. Hij zal nooit volwassen worden.'

'Tja', zei Veerle, 'als je op je vierentwintigste nog de kuren van een

puber hebt, is er wellicht niet veel meer aan te doen.'

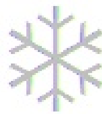
Toen we even later samen in onze slaapzak kropen, keek Xandra me aan en zei:

'Sorry, hoor.'

'Jij hoeft geen sorry te zeggen. Het is toch jouw schuld niet.'

Ze zuchtte.

'Ik heb hem bij de groep gebracht, terwijl ik hem nauwelijks kende. Ik ben nog zo dom geweest zijn mooie praatjes te geloven en een relatie met hem te beginnen. Ik ben een kip zonder kop, Tine.'

De volgende dag, meteen na het ontbijt, vroeg Xandra aan Tars of ze hem even onder vier ogen kon spreken. Een half uur lang zagen we hen, druk gesticulerend, heen en weer wandelen over de weg. Toen ze eindelijk binnenkwamen, zag Tars er ellendig uit. Hij ging aan een hoek van de tafel zitten waarop nog steeds de resten van het ontbijt stonden, en prevelde verontschuldigingen over zijn gedrag van de dag voordien. Het zou nooit meer gebeuren. Misschien had hij verwacht dat wij hem vol medelijden met knuffels zouden overladen en hem weer in de groep zouden opnemen, maar niemand zei een woord. Xandra stond vanuit de keuken naar hem te kijken en ik zag hoe ze tegen haar tranen vocht. Had ze nu een eind gemaakt aan hun relatie, zoals ze vast van plan was geweest, of hadden ze zich met elkaar verzoend? Ik wist het niet en de anderen blijkbaar ook niet.

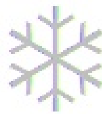
Ken was de eerste die de spanning doorbrak. Hij stond op van tafel, nam zijn computerspelletje van de kast en ging buiten op de bank voor

het huis zitten. Ik hield het ook niet langer uit en begon de tafel af te ruimen. Veerle kwam me helpen. Toen ik uit de keuken terugkeerde, zaten Bart en Thomas over een kaart van de Lofoten gebogen. Tars stond op en wandelde naar buiten.

Ik kon mijn nieuwsgierigheid niet langer bedwingen. Ik rende de keuken in en vroeg Xandra of ze het nu had uitgemaakt.

'Hij heeft me gevraagd om er nog even over na te denken', zei ze. 'We spraken af er vanavond verder over te praten.'

Haar stem klonk niet alsof ze daar nog iets van verwachtte.

Na de zware trip van de dag voordien, deden we het eens een dagje wat kalmer aan. Ik determineerde nog een paar planten terwijl Veerle haar mossenverzameling in orde maakte. Thomas reed met Ken naar een garage om de olie te verversen en de remmen van het busje te laten nakijken, want over enkele dagen zouden we de terugtocht aanvatten. Xandra en Bart kookten.

Tars bleef de hele dag rondjes lopen in de buurt van de *rorbu*. Hij kwam alleen naar binnen om iets te eten, maar ook dan sprak hij met niemand een woord.

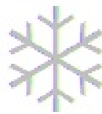
In de namiddag ontvouwde Thomas zijn plannen voor een tocht naar de middernachtzon die we de volgende avond zouden kunnen ondernemen. Iedereen was enthousiast. Omdat we aan de oostkant van de Lofoten verbleven, verdween de zon er 's nachts achter de bergen, al bleef ze boven de horizon. We vonden het best leuk om de zon eens midden in de nacht te zien. Bart en Thomas hadden daarvoor een mooie

wandeling uitgestippeld aan de westkust, die over de rotshellingen langs de zee liep. Een vrij zware tocht zeiden ze, maar dat maakte het juist boeiend.

Toen we die avond gingen slapen, vertrok Xandra met Tars voor het gesprek van de laatste kans. Ik lag te draaien in mijn slaapzak, want ik wilde wakker blijven tot ze terug was. Het duurde niet eens langer dan gewoonlijk, al was het effect van het onderonsje op Xandra ditmaal heel anders. Ik hoorde haar al van ver komen aanlopen en ik dacht dat ik haar gesmoord hoorde huilen. Ze stormde de tent binnen, haar gezicht in tranen, haar T-shirt gescheurd en besmeurd met bloedvlekken. Ik schrok hevig en zat meteen rechtop. Xandra liet zich op de slaapzakken vallen en kromp in elkaar.

'Hij heeft me geslagen, de schoft', snikte ze.

Pas toen zag ik dat er bloed uit haar neus drupte.

Ik weet niet eens of Xandra blij is me te zien. Ik geef haar een zoen, ga naast haar zitten en streel haar hand. Maar ze blijft doodstil liggen, starend naar de beugel die boven haar bed bengelt en waaraan ze zich toch nooit zal kunnen optrekken. Ik bekijk haar magere lijf, dat ooit zo mooi is geweest. Door de dunne stof van haar nachtpon zien haar borsten er verschrompeld uit. Ik kan met moeite geloven dat ik ze nauwelijks enkele weken geleden zo bewonderd heb. Ik streel een haarlok weg die op haar voorhoofd ligt en merk hoe zelfs haar mooie bruine lokken dof en bros aanvoelen.

Ineens overvalt het me, ik kan er niets aan doen. Ik huil. Gloeiende

tranen zoeken een spoor langs mijn wangen en kriebelen in het geultje naast mijn neus. Ik proef zout op mijn lippen. Xandra sluit haar ogen, als wil ze zeggen dat ik me niet moet aanstellen. Ik snuit mijn neus en veeg mijn tranen weg. We hebben elkaar niets te zeggen vandaag.

Ik voel me schuldig en ben blij als Bart binnenkomt. Hij heeft een boeketje veldbloemen bij voor Xandra. Ik maak van de gelegenheid gebruik om even de gang op te lopen en een vaasje te zoeken. Als ik terugkeer, zit Bart naast haar en dept haar voorhoofd met een fris washandje. Daarna bevochtigt hij haar korstige lippen met zijn vinger, die hij in een glas water heeft gedoopt. Xandra glimlacht flauwtjes. O, wat bewonder ik Bart omdat hij altijd intuïtief de juiste dingen doet. Ik zit haar hier met mijn huilen te irriteren, maar hij doet tenminste iets waar ze wat aan heeft.

Ik vertel het hem als we na bezoektijd samen naar huis lopen. Hij wuift mijn compliment weg en vraagt me of ik zin heb om met hem iets te gaan drinken. Even later zitten we met een cola voor ons op een terras.

'Het gaat niet goed met haar, geloof ik.'

'Nee', antwoord ik.

'Ze praat zo moeizaam', zegt Bart, 'en dat maakt het extra moeilijk.'

Bart vertelt me dat hij twee, drie keer per week bij haar langsloopt. Het is puur toeval dat we er elkaar niet eerder hebben ontmoet.

'Weet je wat ik vreemd vind?' zegt Bart. 'Tars is nog geen enkele keer bij haar langs geweest. Heb jij hem nog gezien?'

'Nee', zeg ik. 'Niets meer van gehoord.'

'Dat is toch vreemd', gaat Bart verder. 'Ik weet dat zij het had uitgemaakt. Maar als iemand met wie je zo close bent geweest een ongeluk krijgt, dan laat je die toch niet vallen als een steen. Ook niet als je de bons hebt gekregen.'

Dat zou die goede Bart inderdaad nooit doen. Maar Tars doet het wel. Voor hem is Xandra afgeschreven. Zeker sinds het ongeval. Als het

tenminste een ongeval is geweest. Ik huiver van mijn eigen gedachten.

'Weet jij eigenlijk waarom ze het heeft uitgemaakt met Tars?' vraagt Bart.

Ik knik.

'Ze vertelde me veel', zeg ik. 'Tars was stikjaloers, al geloof ik niet dat Xandra hem daar ooit aanleiding toe gegeven heeft. Het probleem was dat hij zich dan zo kinderachtig gedroeg. Ik geloof dat Xandra daar niet mee kon leven. Ze hield echt heel veel van hem, hoor. Maar toen ze ontdekte hoe egoïstisch hij kon zijn, hoefde het voor haar niet meer. Weet je dat hij haar geslagen heeft?'

'Nee', zegt Bart geschrokken. 'Bedoel je...'

'In haar gezicht', antwoord ik. 'Het was daags na de walvissen. Tijdens hun avondwandeling had hij toch weer ruzie met haar gemaakt, hoewel hij wist dat dit het gesprek van de laatste kans was. Hij was al een paar dagen kribbig tegen haar omdat ze niet met hem naar bed wilde. Xandra vond dat gewoon te vroeg. Ze kenden elkaar amper enkele weken. Die avond moet hij razend zijn geworden. Hij schold haar uit en overlaadde haar met verwijten. Zij had hem uitgelachen toen hij zeeziek was en terwijl hij leed, had zij plezier gemaakt met de anderen. Dat soort dingen. Xandra trachtte hem nog te kalmeren, maar het hielp niet. Toen hij haar ten slotte toeriep dat ze niet te vertrouwen was en dat er vast een ander was met wie ze wel naar bed ging, was ze zo geschokt dat ze wegliep. Hij beschouwde dat blijkbaar als een bekentenis, ging achter haar aan en sloeg haar twee, drie keer in het gezicht. Ik geloof dat hij nog geprobeerd heeft haar tot seks te dwingen. In elk geval was haar T-shirt gescheurd. Ze heeft een halve nacht bij mij liggen uithuilen.'

Bart knikt langzaam.

'Ik herinner me die avond ook nog goed', zegt hij. 'Tars kroop pas midden in de nacht in de tent. Ik sliep al, maar hij was zo opgewonden in zichzelf aan het mompelen dat ik er wakker van werd. Toen ik hem vroeg

wat er scheelde, snauwde hij me toe dat Xandra hem bedroog. Ik was helemaal van mijn stuk gebracht en ik vroeg hem met wie dan wel. Hij dacht toch niet dat ik achter haar aanzat en Thomas leek mij niet bepaald de man om vreemd te gaan. En toen zei hij...'

Bart stopt midden in zijn zin en ik zie hoe hij rood aanloopt.

'Wat zei hij dan?'

'Luister, Tine, het valt me heel moeilijk om dat te zeggen. Maar ik vind dat je het moet weten. Hij zei... dat hij er zeker van was dat ze... met jou... nou ja... vrijde.'

Hij slaat zijn ogen neer en durft me niet meer aan te kijken. Bang als een wezel zit hij te wachten op mijn reactie.

Ik ben zo verbouwereerd door wat hij vertelt dat het een hele tijd duurt voor ik kan reageren. De gedachten flitsen als elektrische ontladingen door mijn hoofd. Misschien had Xandra aan Tars verteld dat we onze slaapzakken aan elkaar hadden geritst omdat ik het te koud had. En wat dan nog? Is daar dan iets mis mee? Ik heb Xandra nooit aangeraakt en zij mij zeker niet. Als iemand schuld treft, ben ik het. Ik heb haar lichaam bewonderd en ik heb mezelf bevredigd terwijl ik naast haar lag. Maar tussen ons is er nooit iets meer dan vriendschap geweest.

'Bart', zeg ik, 'dit slaat echt nergens op. Er is nooit iets geweest tussen Xandra en mij. Dat heeft Tars zich ingebeeld.'

Bart kijkt me heel even aan, maar slaat zijn ogen even gauw weer neer.

'Dacht ik wel', zegt hij stil. 'Ik heb het nooit geloofd, hoor. Maar ik vond dat ik het je toch moest zeggen.'

'Dank je', zeg ik. 'Ik geloof dat ik nu een paar dingen klaarder zie.'

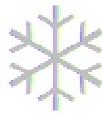

Xandra was helemaal in de war. Ze verdroeg zelfs niet dat ik mijn arm over haar schouder legde. Ze kroop helemaal naar één kant van de slaapzak en verborg haar gezicht in haar armplooi. Stukje bij beetje kreeg ik te horen wat er gebeurd was. Tars had een heel andere toon aangeslagen dan 's morgens toen hij als een zielige geslagen hond reageerde. Nu eiste hij dat ze bij hem bleef en dat ze haar liefde zou bewijzen door nu meteen met hem naar bed te gaan. Uiteraard weigerde ze. Ze zei dat ze er in die omstandigheden niet eens aan dacht nog één minuut langer bij hem te blijven. Toen begon hij haar te bedreigen, zei dat hij dingen over haar wist, dat ze hem bedroog en seks had met een ander. Pas sinds mijn gesprek met Bart vanmiddag weet ik dat hij het over mij had. Xandra heeft daar nooit wat van gezegd. Ze liet mij in de waan dat hij het over een verhouding met een man had gehad. Het maakt niets meer uit. Hij had het bewijs geleverd tot welke lage manoeuvres een jaloers mens in staat is.

Xandra baalde van hem en liet hem staan. Dat had hem razend gemaakt. Hij was achter haar aan gelopen, had haar een paar meppen in het gezicht gegeven en haar op de grond gegooid. Toen hij haar T-shirt kapotscheurde en zich op haar wierp, voelde Xandra zich zo gekwetst dat ze hem een kniestoot tussen zijn benen gaf. Tars was vloekend en in elkaar krimpend van de pijn van haar weggerold. Die gelegenheid had Xandra aangegrepen om weg te lopen en zo was ze bloedend en vernederd bij mij in de tent gekropen.

Ik depte het bloed van haar neus en mond en wreef haar gezicht schoon. In het begin was Xandra nog bang dat Tars achter haar aan zou komen, maar ik was er vrijwel zeker van dat hij dat niet zou durven. Het was na vieren toen Xandra eindelijk insliep, al bleef haar ademhaling onrustig. Ik waakte naast haar tot ik iets voor zessen zelf doodvermoeid

in slaap viel.

Het was kwart over negen toen ik ontwaakte. Xandra sliep nog. Ik sloop stilletjes de tent uit. In de *rorbu* zaten de anderen aan het ontbijt. Alleen Tars was er niet. Ik zei dat ze flink ruzie hadden gemaakt die nacht en dat we ze maar beter lieten slapen. Er werd niet veel gezegd aan tafel. Iedereen zat, verzonken in zijn eigen gedachten, voor zich uit te staren. Het gedrag van Tars begon serieus te wegen op de groep.

'Ik geloof dat het tijd wordt dat de vakantie op zijn eind loopt', zuchtte Thomas.

'Voor mij niet, hoor', antwoordde Bart. 'Ik hou het hier nog wel een tijdje uit.'

'Natuurlijk', zei Veerle daarop. 'Ik wil hier ook best nog wat blijven, maar het is toch niet prettig met zo'n wispelturig koppel.'

'Vergeet dat koppel maar', zei ik. 'Ik geloof dat het nu wel voorgoed uit is tussen die twee.'

Veerle leek daar niet van overtuigd.

'Ik hoop dat je gelijk hebt', zei ze. 'Dat zou in elk geval voor Xandra het beste zijn. Maar ik geloof nooit dat Tars haar zomaar laat gaan.'

Een tijdlang zaten we voor ons uit te kijken zonder een woord te zeggen.

'Het probleem met Tars', zei Thomas ten slotte, 'is dat hij zo ziekelijk jaloers is. Hij gedraagt zich alsof Xandra van hem is, alsof hij haar bezit. Dat is toch geen goede basis voor een relatie.'

'Ik heb eens gelezen dat jaloezie in onze genen gebakken zit',

opperde Bart. 'Het zou gestuurd worden door je hormonen. Het ging om een onderzoek bij wolven, geloof ik. Als je een dominant wolvenmannetje castreert, smelt zijn jaloersheid weg. Hij verdedigt niet langer een eigen gebied en het kan hem geen barst meer schelen als zijn vrouwtjes met andere mannetjes paren.'

'Zou best kunnen', zei Thomas, 'al geloof ik niet dat dit een oplossing is voor Tars.'

We lachten.

'Ik bedoel maar', ging Thomas verder, 'dat wij mensen zijn en geen wolven. Natuurlijk is jaloezie een van de sterkste emoties die we kennen, maar dat betekent nog niet dat je je hele leven erdoor moet laten leiden. Ik hou van Veerle, maar ik voel allerminst de behoefte om al haar gangen te controleren en haar voortdurend te bespieden.'

'Maar goed ook', lachte Veerle en ze knipoogde naar mij. 'Maar Thomas heeft gelijk. Als je van elkaar houdt, moet je elkaar in de eerste plaats vertrouwen. Anders duurt het niet lang, hoor.'

Xandra kwam binnen. Ze zag er moe uit, maar ze was opgelucht toen ze merkte dat Tars er nog niet was.

'Kom, Xandra, schuif maar bij. Zal ik koffie voor je halen?'

Bart maakte plaats voor haar, zette een schoon kopje op tafel en liep naar de keuken.

'Sorry hoor, jongens', zei Xandra terwijl ze een stuk knäckebröd uit het pak nam. 'Ik hoop dat de storm nu eindelijk wat gaat liggen.'

Tars kwam die vrijdag pas na de middag uit zijn tent gekropen. Hij at

wat in de keuken en verder trachtte hij elk contact te vermijden. Voor het eerst sinds dagen zat hij weer te lezen in zijn Engelse pocket, al had ik de indruk dat hij nooit een blad omdraaide. Hij zit vast op iets te broeden, dacht ik.

Rond negen uur 's avonds vertrokken we met het busje naar de westkust voor de wandeling naar de middernachtzon. Ken had al verscheidene keren gevraagd wanneer we nu eindelijk vertrokken, want opblijven tot na middernacht was voor hem een hele belevenis.

Ik had verwacht – en misschien ook gehoopt – dat Tars niet mee zou gaan. Maar toen we in het busje stapten, dook hij op met wandeljas en dito schoenen aan. Hij stapte in en ging op de lege plaats naast Xandra zitten alsof er nooit iets gebeurd was. Xandra keek schichtig achterom naar mij met een mengeling van ergernis, woede en toch ook angst op haar gezicht. Ik legde voorzichtig mijn linkerhand op haar schouder om haar duidelijk te maken dat ik achter haar stond. Net op dat moment keek Tars om, zag mijn hand op Xandra's schouder en beet me toe: 'Hou je handen thuis, jij!'

Ik schrok hevig en trok instinctmatig mijn hand terug. Ik had niet het flauwste idee van wat hem bezielde.

Xandra was razend, maar ze beheerste zich. Ze stond op, vroeg aan Tars om haar te laten passeren en kwam achteraan naast mij zitten. Voor Tars moet dit olie op het vuur zijn geweest.

Het vertrekpunt was maar een kwartiertje rijden van de *rorbu*. Thomas reed een klein dorpje met houten huizen voorbij en volgde de verharde weg die een paar kilometer verder abrupt stopte op een parkeerterrein, waar achter een schapenpoortje het kustpad begon. Toen we de parkeerplaats opreden, verlieten de laatste gasten een eenvoudige houten cafetaria en vertrokken met hun auto's. Twee vrouwen – mogelijk moeder en dochter – sloten de houten luikjes, groetten ons in het Noors

en wandelden vijftig meter verderop naar een onooglijk houten huisje met bloemen voor de ramen. We stapten uit, gordden onze rugzakken om en bestudeerden de kaart die op een paneel bij de toegang tot het kustpad was opgehangen. Ervaren wandelaars zouden in twee tot drie uur tot het volgende dorp kunnen wandelen, maar Thomas zei ons dat dit niet de bedoeling was. We zouden een uurtje klimmen tot we een mooie uitkijkplaats op de rotsen hadden gevonden om vandaar naar de middernachtzon te kijken. Nadien zouden we naar ons vertrekpunt terugkeren.

Het had de hele voormiddag geregend, maar na de middag was het wolkendek opengebroken en hadden brede opklaringen kleur gebracht in het landschap. Het beloofde een mooie zonsondergang te worden, al zou de zon dan niet echt achter de horizon verdwijnen. Bart had ons vanmiddag nog op een theoretische uiteenzetting getrakteerd over het juiste tijdstip van middernacht. Het had met het zonneuur en de zomertijd te maken dat middernacht hier pas rond vijf over één zou vallen. Maar we hadden gezamenlijk besloten dat middernacht op de klok voor ons al middernacht genoeg was. Bovendien zouden we dan de echte middernachtzon nog wel zien op de terugweg en daar kon Bart zich best mee verzoenen.

Terwijl wij bij het wegwijzerbord stonden te praten, ging Xandra in het open deurgat van het busje zitten om haar wandelschoenen aan te trekken. Vanuit mijn ooghoek zag ik hoe Tars op haar toestapte. Wat hij zei, kon ik niet verstaan, maar haar antwoord was zonder meer duidelijk: 'Tars, wil je me nu eindelijk met rust laten!'

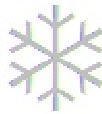
We keken er allemaal van op. Tars liet zich echter niet wegjagen en bleef op Xandra inpraten. Zij boog zich diep voorover, strikte heel zorgvuldig haar veters en deed of hij lucht voor haar was.

Thomas schudde zijn hoofd.

'Dat kan zo niet langer', zei hij. 'Ik ga even met hem praten. Hij

moet bij haar uit de buurt blijven.'

Hij stapte op Tars toe en ze wandelden een poosje heen en weer over de betonstrook van de parkeerplaats. Ik had de indruk dat vooral Thomas aan het woord was. Tars liep er alweer bij als een geslagen hond.

Eindelijk konden we vertrekken. Thomas opende het schapenpoortje en sloot het zorgvuldig zodra we allemaal gepasseerd waren. Een kwartier lang stapten we langs een brede weg die aan de voet van de rotsen langs de zee liep. Tapuiten speelden rusteloos verstoppertje tussen de rotsblokken. Thomas maakte ons opmerkzaam op het krassende, knarsende liedje dat ze zongen terwijl ze met gespreide staart nu hier, dan daar opdoken. Een troep wulpen vloog luid kerjoelend voorbij, hun gebogen snavels in de wind. We wandelden rustig en bleven meer dan eens staan om de vogels waar te nemen of van het landschap te genieten. De preek van Thomas had blijkbaar geholpen: Tars bleef opvallend uit de buurt van Xandra.

We staken een riviertje over dat breed meanderde tussen het grind vooraleer het onmerkbaar in de zee overging. Voorbij het betonnen bruggetje versmalde het pad en begon een langzame klim naar een pas die zich boven aan de kaap tegen de avondlucht aftekende. We klommen zwijgend en hoewel de helling niet eens zo steil was, trapte ik al gauw op mijn adem. Xandra, die naast me liep, hoorde me hijgen en glimlachte.

'Jij moet dringend aan je conditie werken', zei ze.

De laatste vijftig meter voor de pas veranderde het pad in een voetspoor langs de rotsen. Op verscheidene plaatsen waren kettingen in

de rotswand aangebracht als houvast. Xandra en ik liepen nu helemaal achteraan. Voetje voor voetje schoven we omhoog, waar mogelijk steun zoekend bij de kettingen. Ik werd geplaagd door hoogtevrees en durfde niet naar beneden te kijken. Ik deed er bijna een kwartier over om tot bij de pas te komen, waar Bart en Thomas me stonden op te wachten. Bart stak zijn hand uit en hielp me over het laatste steile stuk heen. Hij hielp ook Xandra een handje.

We maakten tijd voor een korte rustpauze op het plateau achter de pas. Het was kwart voor elf. We hadden dus nog ruim de tijd. Ik dronk een slok water en durfde nu pas – nu ik vaste grond onder mijn voeten had – voor het eerst goed naar het landschap te kijken. Vanaf de pas maakte de kustlijn een hoek van negentig graden, waardoor we vanaf nu naar het noordoosten zouden lopen. De lage zon priemde door de wolken en gaf zelfs nu nog voelbaar warmte, ondanks de stijve zeebries die ons noodzaakte onze kragen hoog te sluiten. Onder ons, op de vooruitstekende rotspunt aan de voet van de kaap, stond een lichtbaken vrij nutteloos te schijnen in de klaarlichte nacht.

Thomas vond dat het tijd was om verder te stappen en vertrok met Ken en Veerle. Ik liep niet zo graag achteraan en maande Xandra aan om te vertrekken. Doordat zij heel even aarzelde, was Bart ons toch nog voor, wat betekende dat behalve Xandra en ik alleen Tars nog overbleef. Ik wilde in elk geval vermijden dat hij tussen ons en de rest van de groep terechtkwam, want dat zou betekenen dat we hem op het smalle pad niet meer zouden kunnen passeren. Dus haastte ik me achter Bart aan, onmiddellijk gevolgd door Xandra. Ik zag Tars grijnzen. Hij zal er ongetwijfeld van hebben genoten toen hij ons dilemma zag.

Het pad liep nu horizontaal halverwege de helling en was nauwelijks een voetstap breed. Ik stapte zo snel als mijn hoogtevrees het toeliet en Xandra volgde mij op enkele meters. Hoezeer ik me ook inspande, ik zag de afstand tussen mij en Bart langzaam maar zeker

groter worden. Waar het pad goed houvast bood aan mijn wandelschoenen trachtte ik de achterstand te verkleinen, maar dan kwam er weer een stuk waar de zijkant van het pad was weggespoeld en de regen het spoor in een spekgladde modderlaag had veranderd. Het voorste groepje had daar zo te zien weinig problemen mee, maar ik tastte als verlamd met mijn voeten naar een weinig houvast en zocht extra steun door tegen de helling te leunen en me met mijn handen aan het schaarse gras vast te houden. Zo verspeelde ik telkens de moeizaam gewonnen meters. Erger nog: ik vergrootte mijn achterstand. Xandra, die blijkbaar veel minder last had van hoogtevrees, volgde mij op de voet en nauwelijks drie meter achter haar aan liep Tars. Het was dom van me geweest om eerst te willen lopen. Had ik het gedurfd, dan had ik Xandra laten passeren, maar dat leek me in die omstandigheden een onmogelijke opdracht.

Het groepje vooraan leek zich steeds verder van ons te verwijderen. Ik zag hoe Ken, Thomas en Veerle achter een bocht in de weg verdwenen. Voor Bart uit het gezicht verdween, draaide hij zich nog even om en stak zijn duim op. Was dat een vraag? Wilde hij weten of alles in orde was met ons? Of bedoelde hij dat het pad daar breder en makkelijker begaanbaar werd? Ik stak ook mijn duim op, waarmee ik bedoelde dat we het wel zouden redden. Dat moet hij hebben begrepen, want onmiddellijk daarna verdween hij achter de berghelling.

Toen ik arriveerde op de plek waar ik Bart voor het laatst had gezien, zag ik tot mijn schrik hoe de voorsprong nog veel groter was geworden. De vier waren nog slechts kleine poppetjes die iets lager dan wij langs de helling kropen. Gelukkig werd het pad hier inderdaad iets breder, al was het maar voor korte tijd. In mijn ijver om weer aan te sluiten bij het eerste groepje stapte ik sneller door, liep ik bijna zo snel ik kon, tot het pad weer smaller en gevaarlijker werd. Meteen voelde ik de hoogtevrees weer als een touw rond mijn hals en ik schoof opnieuw

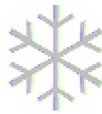
voetje voor voetje verder.

Toen ik mij twintig meter verderop even omdraaide, zag ik tot mijn ontzetting dat niet Xandra, maar Tars achter mij aanliep. Op het bredere stuk had hij haar verrast door haar onverhoeds voorbij te lopen en voor ze kon reageren was hij al op het smalle stuk, waardoor hij haar nu helemaal in zijn macht had. Ik had het gevoel dat ik Xandra in de steek had gelaten door Tars tussen ons in te laten schuiven en ik voelde tranen van machteloze woede in mij opkomen. Ik trachtte een glimp van haar op te vangen, maar zag alleen Tars die me triomfantelijk toegrijnsde. Er zat niets anders op dan voort te stappen. Ik hoopte vurig dat de anderen halt zouden houden en ons op zouden wachten. Het was al kwart voor twaalf. Hadden ze nu nog altijd geen plekje gevonden vanwaar je de middernachtzon ongestoord kon bekijken?

Ineens merkte ik dat Tars niet meer volgde. Hoe traag ik ook vorderde, hij ging nog trager, hoewel hij een ervaren bergwandelaar was. Xandra hield een paar meter afstand, maar Tars zonderde haar steeds verder van me af, zoals een jager het wild in het nauw drijft. Ik voelde hoe de paniek in mijn poriën drong. De haartjes op mijn armen richtten zich op en mijn huid trok samen tot kippenvel.

Flarden van stemmen drongen nu tot me door, gedragen door de strakke wind die in zotte vlagen op de helling beukte. Ik herkende de stem van Tars, al kon ik geen woord verstaan van wat hij zei. Dan de stem van Xandra, hoog en schril. Ik durfde niet meer verder te gaan. Ze maakten weer ruzie en het ging er heviger aan toe dan ooit. Ik zocht steun tegen een rotsblok. Nu eens hoorde ik hun stemmen, dan weer ging het geluid verloren in het huilen van de wind. Op dat ogenblik brak de middernachtzon door de wolken en zette de hele rotshelling in een rode gloed. Werktuigelijk keerde ik mijn hoofd naar de zon die ondanks haar lage stand mijn ogen verblindde. Toen ik terugkeek, stond Tars stil en blokkeerde de doorgang voor Xandra. Even dacht ik dat ze hem

desondanks wilde passeren. Wees voorzichtig, zei ik half in mezelf, dit pad is al gevaarlijk genoeg zonder ruzie. Toen was er die gil, die ik duidelijk hoorde en één seconde later lag Xandra tien meter lager op de rotsen.

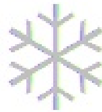

Waartoe dienen je ogen als ze het op het cruciale moment laten afweten? Wat heb je aan een geheugen dat naar eigen goeddunken beelden wist of ze voorgoed opbergt in de spelonken van je geest waar je ze nooit meer kunt vinden, hoe hard je ook zoekt? Is wat ik zie ook echt wat ik zie of weigeren mijn ogen dingen te zien die mijn geest niet kan, niet wil geloven? Ik heb daar de voorbije dagen veel over nagedacht. Ik dacht dat het zou volstaan om alle feiten op te schrijven, om elk beeld, elk gevoel vast te leggen in woorden op papier om vanzelf te achterhalen wat er tijdens die ene verschrikkelijke seconde is gebeurd. Maar het lukt me niet. Ik heb honderden keren getracht de beelden weer op te roepen, alsof je een film beeld voor beeld afspeelt en uit de vage vlekken van elk beeld afzonderlijk het geheel weer opbouwt. Maar het wil me niet lukken. Het lijkt wel of de film gebroken is, of iemand er een stuk tussenuit heeft geknipt en de beide uiteinden zonder overgang aan elkaar heeft gelast. Ik zie telkens weer hoe Xandra Tars op het smalle pad wil passeren. Onmiddellijk daarna ligt ze voor dood op de rotsen. Zonder overgang. Zonder die fatale seconde die me moet doen begrijpen wat er gebeurd is.

Ik heb het met mijn verstand geprobeerd, met het weinige verstand dat ik heb. Maar ook dat helpt me niet. Dat levert alleen mogelijkheden op. Geen feiten. Die mogelijkheden kan een kind bedenken. Er zijn er

maar twee: ofwel is Xandra uitgegleden op het smalle, glibberige pad en zo in de diepte gestort, ofwel heeft Tars haar erin geduwd. Zo eenvoudig is de keuze, maar wat je kiest, kan tot een vreselijke uitkomst leiden..

Het is helemaal geen kwestie van kiezen. Het is een kwestie van schuld of onschuld. Ik mag niet kiezen. Ik moet het weten. Ik heb het gezien. Ik ben de enige getuige. Mijn ogen hebben geregistreerd wat er gebeurd is, maar door het een of ander technisch defect in mijn hersenen is het beeld van die ene seconde gewist of onvindbaar. Ik ben het vergeten! De Getuige Heeft Het Gezien Maar Ze Is Het Vergeten! Klinkt behoorlijk lullig, zeg. Ik voel me zo ellendig.

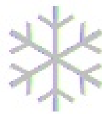

Misschien zijn afschuw en machteloosheid de meest geschikte woorden om de gevoelens te beschrijven die me in de chaotische minuten, uren, dagen na het ongeval gaande hebben gehouden. Machteloosheid werkt verlammend, maar tegelijk was er de afschuw en de ontzetting, de angst ook, die me dingen lieten doen die ik zonder die emoties nooit zou hebben gekund. Toen ik Xandra voor dood zag liggen, ben ik weggerend over hetzelfde pad waar ik enkele minuten eerder nog treuzelend tegen mijn hoogtevrees vocht.

Ik strompelde de bocht om, waarachter de helling ineens veel zachter glooide en bezaaid leek met grote, platte rotsblokken. Op een brede, platte steen, nauwelijks dertig meter voorbij de bocht, zaten Thomas, Veerle, Ken en Bart op hun dooie gemak naar de middernachtzon te kijken. Bart zag me en wuifde, maar zijn arm verstarde als was hij een vogelverschrikker toen hij mijn gezicht zag.

'Xandra!' riep ik. 'Xandra is gevallen! Xandra is dood.'

Thomas vloekte en rende de weg terug, op de voet gevolgd door Bart. Ken wilde erachteraan, maar Thomas stuurde hem bars terug en beval Veerle op hem te letten. Veerle bekommerde zich echter in de eerste plaats om mij. Ze nam me in haar armen, knuffelde me en liet me huilen, schokken, snikken. Ik weet niet hoelang we daar zo gestaan hebben, maar ik kalmeerde pas toen ik de hand van Ken voelde die in de mijne kneep. Door mijn tranen heen keek ik hem aan. Nooit eerder zag ik zoveel treurigheid in de ogen van een kind.

Thomas en Bart hadden eerst geprobeerd de helling af te dalen om tot bij Xandra te geraken, maar dat was ondoenbaar, te gevaarlijk zonder het geschikte materiaal. Er moest zo snel mogelijk hulp komen. Tars hing intussen versuft tegen de rotswand. Thomas leidde hem een eind terug tot waar het pad breder was en hij veilig kon gaan zitten. Hij dacht er nog aan hem zijn mobiele telefoon te vragen. Tars had die inderdaad bij zich, maar op dit verlaten kustpad was het onmogelijk verbinding te krijgen met een grondstation. Er zat dus niets anders op dan te voet hulp te halen. Bart is toen zo snel hij kon teruggerend over het pad, tot bij het huisje op de parkeerplaats. Het duurde wel tien minuten voor de jongste van de twee vrouwen in nachtjapon de deur op een kier opende. Gelukkig begreep ze wat Engels en hadden ze telefoon in het huisje.

Een kwartier later hoorden we het doffe geratel van de helikopter die de kust afzocht. Veerle en Ken hadden me intussen al een eind teruggeleid tot op het pad, vanwaar we Xandra zagen liggen. Eerst

overvloog het toestel de plek, maakte vervolgens een bocht en bleef toen dicht tegen de rotswand hangen, vlak boven Xandra. Een man daalde aan een touw naar beneden. Hij onderzocht haar vluchtig, sjouwde haar op een plastic berrie en bond haar erop vast. Centimeter voor centimeter werd ze opgehesen, waarna de helikopter zich met een zwaai van de helling losmaakte en verdween.

Wij bleven verweesd achter. We wisten niet eens hoe het met Xandra gesteld was. Ik was ervan overtuigd dat ze dood was, maar Thomas was daar niet zo zeker van. Hij stelde voor dat we zo snel mogelijk zouden terugkeren om verdere informatie in te winnen. Samen met Bart, die zich intussen opnieuw bij ons had gevoegd, begeleidde hij Tars, die zich nog altijd als een zombie gedroeg. Veerle en Ken bleven bij mij.

Op de parkeerplaats stond een politiewagen te wachten. De agenten maakten zich net klaar om ons te komen zoeken en waren zichtbaar blij dat we vanzelf opdaagden. Ze noteerden wie we waren en wisten ons te vertellen dat de helikopter meteen was doorgevlogen naar een ziekenhuis in Bodø. Dat betekende in elk geval dat Xandra niet dood was. Meer informatie hadden ze voorlopig nog niet, maar Thomas kreeg van hen wel het telefoonnummer van het ziekenhuis. De agenten verwachtten ons de volgende morgen op het politiebureau in Leknes voor een uitgebreide verklaring.

Vanuit de *rorbu* kreeg Thomas via gsm contact met het ziekenhuis. Xandra was buiten levensgevaar en haar toestand was gestabiliseerd. Wel

had ze een ernstig letsel opgelopen aan haar ruggengraat, maar dat vergde extra onderzoek. Thomas belde na dit gesprek met de ouders van Xandra en bracht ze op de hoogte. Ze zouden zo snel mogelijk overkomen.

Hoewel het inmiddels al halfvier was, waren we nog allemaal op. Veerle had koffie gezet en Ken – die zijn ogen niet meer open kon houden – naar bed gestuurd. Tars zat in elkaar gedoken in een hoek en herhaalde steeds maar dat hij er niets aan kon doen, dat ze uitgleed en viel en dat hij nog geprobeerd had haar te grijpen. Ik voelde me heel verward, zag vooral de ruzie en zocht daar de oorzaak. Had Tars haar geduwd? Had ik dat gezien? Of had ik juist gezien dat hij haar trachtte te grijpen en tegen te houden? Ik wist het zelf niet meer.

Die nacht is stukje bij beetje de officiële versie gegroeid die we sindsdien altijd en aan iedereen hebben verteld. Het was een ongeluk geweest. Ik was de enige die dit had kunnen ontkrachten en Tars had kunnen beschuldigen van kwaad opzet. Ik had minstens mijn versie tegenover die van hem kunnen stellen, maar ik twijfelde aan mijn eigen ogen en koos voor de gemakkelijkste oplossing. Het gaf me geen goed gevoel, maar het bespaarde me de confrontatie met Tars, waar ik zo bang voor was.

De ondervraging bij de politie de volgende morgen was niet meer dan een formaliteit. De agenten gingen er zonder meer van uit dat de val van Xandra een dom ongeluk was geweest. Elk jaar gebeurden er zo wel een paar. Aan kwaad opzet dachten ze niet eens en ik vond het best zo. Ze

noteerden onze verklaringen en wensten ons nog een prettig verblijf op de Lofoten. Voor hen was dit een routinekwestie. Voor ons was de vakantie afgelopen.

Hoewel we nog tot 's anderendaags in de *rorbu* mochten blijven, besloten we diezelfde namiddag te vertrekken. We konden dan wellicht nog de avondboot naar Bodø halen, waar we Xandra konden bezoeken in het ziekenhuis. Ik pakte mijn spullen en die van Xandra en hielp Bart en Tars bij het afbreken van de tenten.

Toen Thomas de sleutel van de *rorbu* omdraaide, prikten de tranen in mijn ogen. We hadden dit huisje veertien dagen geleden open gevonden en nu lieten we het gesloten achter. Ik draaide me bruusk om, ging in het volgeladen busje zitten en verborg mijn gezicht in mijn handen.

Twee uur later reden we in Moskenes de veerboot op. Tijdens de overtocht zaten we stil tegenover elkaar, elk worstelend met zijn eigen gedachten. Pas laat op de avond arriveerden we in Bodø en moesten we nog logies zoeken. We zouden pas de volgende ochtend in het ziekenhuis terechtkunnen, maar Thomas had nog telefonisch contact gehad. Veel was er niet veranderd. Het was wachten op de uitslagen van de onderzoeken die in de loop van de dag waren uitgevoerd, maar die zouden er niet voor 's anderendaags zijn. Intussen hadden de ouders van Xandra laten weten dat ze de volgende ochtend in Bodø zouden aankomen. Thomas bood aan hen op de luchthaven af te halen, maar de vader van Xandra wees dat aanbod af. Ze zouden een taxi nemen.

Ik had die nacht een kamer voor mij alleen, maar desondanks deed ik geen oog dicht. Ik voelde me ziek, rilde over mijn hele lichaam. Hoe verlangde ik ernaar de warmte van Xandra tegen mijn lijf te voelen. Ik trachtte me in te beelden hoe ze er zou uitzien als we haar de volgende dag zouden bezoeken. Zou ze veel pijn hebben? Zou ze bij bewustzijn zijn? Ik was bang om haar te zien. Bang dat ze het verraad op mijn gezicht zou kunnen lezen.

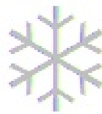
Waarom was ik zo laf geweest? Waarom had ik Tars niet in het gezicht geslingerd dat ik het gezien had? Waarom had ik bij de politie niet gezegd dat ik een klacht wilde indienen wegens poging tot moord?

Ik stond op en waste mijn bezwete gezicht aan de wastafel. Ik dronk een glas water, trok mijn door elkaar gewoelde lakens recht en ging weer liggen. Ik probeerde mijn gedachten te ordenen. Wat voor onzin lag ik hier te bedenken? Waar haalde ik het recht vandaan om Tars te beschuldigen? Ik had niets gezien. Of beter: ik had het gezien, maar ik wist niet meer wat ik gezien had. Mijn ogen hadden me bedrogen. Of had ik mezelf bedrogen? Ik wist het niet. Ik wist het niet.

Misschien wilde ik Tars maar al te graag de schuld geven. Ik had hem vanaf het begin niet gemogen. Ik had me geërgerd aan zijn arrogantie, zijn grapjes, zijn bezitterigheid, zijn jaloezie. Ik wilde Xandra tegen hem beschermen en zette haar aan om met hem te breken. Had ik dan niet zelf die verschrikkelijke machine in gang gezet die tot het ongeval had geleid? Was ik niet bevooroordeeld? Kon ik wel helder oordelen? Iemand beschuldigen van jaloezie of arrogantie, tot daar aan toe. Maar iemand beschuldigen van poging tot moord... dat was toch nog heel wat anders.

Tegen de morgen was ik uitgeput. Ik had die nacht wel vijf keer voor de spiegel gestaan en naar mezelf gekeken. Ten slotte waste ik mij

van kop tot teen met ijskoud water. Ik kamde mijn haar en kleedde me aan. Dan ging ik nogmaals voor de spiegel staan en keek mezelf in de ogen, wel twee minuten lang. Ineens wist ik het: dit was geen verraad. Ik was niet laf geweest. Ik had gewoon het recht niet Tars te beschuldigen zolang ik niet zeker was van mijn eigen getuigenis. Zolang ik niet wist wat ik tijdens die ene seconde had gezien.

De confrontatie in het ziekenhuis was een klap. We mochten niet eens bij Xandra komen, alleen naar haar kijken achter glas. Ze lag op de *intensive care* in een soort schelp die haar hele rug en bekken omvatte. In haar neus zaten plastic buisjes die met veel te grote pleisters waren vastgekleefd en naar hangende flessen leidden. In haar arm zat een naald met een buisje dat naar weer een andere fles liep. Ik weet niet eens of ze bij bewustzijn was. Haar ogen waren open, maar ze lag naar het plafond te staren. Misschien kon ze haar hoofd niet eens bewegen. Ze heeft ons in elk geval niet gezien. Na nauwelijks vijf minuten schoof een verpleegster het gordijn dicht en was het bezoek afgelopen. Ik voelde me rot en benijdde Tars, die in het hotel was gebleven en haar niet had willen zien. Ik vocht tegen mijn tranen.

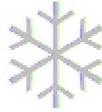
Bart troostte me terwijl we in de hal van het ziekenhuis op Veerle en Thomas wachtten, die op zoek waren gegaan naar de arts die Xandra behandelde. Toen ze terugkeerden, keek Thomas bezorgd. Het rugletsel was zeer ernstig en hoogstwaarschijnlijk zou Xandra er een verlamming aan overhouden. Al was het op dit moment absoluut te vroeg om daar iets met zekerheid over te zeggen. Thomas wist nog te vertellen dat

Xandra bij bewustzijn was. Ze leek alleen een beetje suf door de zware pijnstillers die ze kreeg. Ze zou nog minstens een dag of vijf onbeweeglijk moeten blijven liggen voor ze eventueel vervoerd zou kunnen worden naar een ziekenhuis bij ons.

Terwijl Veerle, Ken, Bart en ikzelf terug naar het hotel wandelden, bleef Thomas in het ziekenhuis wachten op de ouders van Xandra, die een halfuurtje later met de taxi zouden arriveren. Toen hij daarna in het hotel aankwam, zag hij er moe uit. Hij had lang met hen gepraat over de omstandigheden van het ongeval en verder wat praktische dingen geregeld in verband met de verzekering.

Een uur later vertrokken we uit Bodø. De weg terug was een hel en duurde eindeloos. Ik keek veel naar buiten, maar ik zag de schoonheid niet meer van het landschap dat me op de heenreis zo geboeid had. Tars zei nauwelijks iets en was de hele reis met zichzelf bezig. Bart was lief en vriendelijk voor iedereen, zorgde ervoor dat Tars en ik af en toe iets aten en trachtte ons soms uit ons gepeins te halen door te wijzen op een mooie waterval of een bijzonder landschap. En dan te bedenken dat hij door die hele geschiedenis het bezoek aan de muskusossen van Dovrefjell aan zich voorbij zag gaan. Hij repte er met geen woord over al had hij er erg naar uitgekeken.

Ken zat meestal vooraan tussen zijn ouders. Uren aan een stuk speelde hij computerspelletjes of sliep hij met zijn hoofd tegen de schouder van Veerle aan. Thomas en Veerle reden om beurten en we stopten onderweg alleen om vlug iets te eten of om te slapen. Na twee en een halve dag waren we thuis. Ondanks de bedrukte stemming namen we innig afscheid van elkaar en Thomas beloofde ons op de hoogte te houden als hij nieuws vernam over Xandra. Alleen Tars zei niets. Hij sleurde zijn rugzak uit het busje en verdween snel in het donker van de straat. Pas dan realiseerde ik mij dat de nachten niet langer wit waren.

De zon schijnt door het raam van de ziekenkamer. Terwijl ik haar hand in de mijne houd, vertel ik Xandra dat mijn verslag klaar is. Haar ogen lichten op. Ze draait haar hoofd een paar centimeter naar mij toe, zo ver als de gipsverpakking haar toelaat, en haar lippen zoeken traag en zorgvuldig naar woorden.

'En', vraagt ze zwakjes, 'heb je wat... ontdekt?'

'Nauwelijks', zeg ik. 'Ik hou er een mooi schoolopstel aan over, maar mijn vraag is er niet mee opgelost.'

Ze kijkt me een hele tijd aan. Ik merk dat het haar veel moeite kost, maar ik zie haar lippen bewegen terwijl ze een nieuwe vraag voorbereidt.

'Je bedoelt.' Ze houdt even op. 'Hoe het gebeurd is?'

'Ja', zeg ik. 'Ik heb het ongeval zien gebeuren en toch weet ik niet hoe het is gegaan. Tars beweert dat je uitgleed en dat hij nog geprobeerd heeft je te grijpen. Dat klinkt aannemelijk, maar ik aarzel om hem te geloven. Het is alsof mijn ogen protesteren. Het ene moment denk ik dat ik gezien heb hoe hij je in de afgrond duwde en meteen daarna ga ik weer twijfelen. Weet jij er eigenlijk nog iets van?'

Xandra schudt heel langzaam haar hoofd heen en weer.

'Niets', prevelt ze. 'Uitgeveegd. Allemaal weg.'

Ze hijgt van de inspanning.

We zwijgen een hele tijd. Dan kauwt haar mond de woorden van een nieuwe zin.

'Lees het mij voor', zegt ze.

'Meen je dat echt?' vraag ik verrast.

Ze knikt haast onmerkbaar. Ik laat haar hand los en grijp mijn tas

waarin het schrift zit.

'Het hele verhaal?' vraag ik.

'Alleen. Het. Ongeval', spelt Xandra.

Ik blader tot bij de passage waar we onze tocht naar de middernachtzon aanvatten en begin voor te lezen. Ik vind het vreemd om de tekst te horen die ik zelf heb geschreven. Soms herken ik mezelf erin, maar op andere momenten sta ik verbaasd van mijn eigen stem. Xandra lijkt te luisteren, maar als ik opkijk, ligt ze met haar ogen dicht. Slaapt ze? Nee, een korte aarzeling in mijn stem is al genoeg voor haar om haar ogen te openen en me vragend aan te kijken. Ik lees verder.

Xandra ligt doodstil. Alleen haar ademhaling verraadt wat ze voelt. Voor het eerst sinds haar ongeval lijkt ze alles opnieuw te beleven: haar liefde voor Tars, zijn kinderachtige reacties, zijn dwingelandij. Als ik de passage lees waarin ze op het smalle bergpad ruzie maken, versnelt haar ademhaling. Haar ingevallen borst gaat heftig op en neer. Ik aarzel om verder te lezen, bang dat ik haar al te zeer zal vermoeien. Haar hand, die nog steeds in de mijne ligt, gaat ineens trillen. Ze knijpt in mijn hand. Kneep ze me? Ze heeft me geknepen met haar verlamde hand! Ik laat het schrift van mijn knieën glijden en kijk in haar ogen, waarin ik tranen van woede zie opwellen.

'Je hebt me geknepen, Xandra! Weet je dat? Je hand. Je hebt in mijn hand geknepen!'

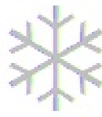
Xandra luistert niet naar me. Ze houdt haar mond half open en hijgt. Een dikke traan kruipt langs haar ooglid en glijdt kronkelend langs haar slaap naar beneden.

'Ik. Vermoord. Je.'

Ze spelt de woorden zacht, maar duidelijk. Het laatste woord blijft in haar keel steken.

'Zei hij dat? Heeft hij dat gezegd, Xandra?'

Ze knikt. Ik neem haar in mijn armen en lik haar tranen op.

Ik bel Bart op. Ik moet hem spreken. Een uur later zie ik hem aan de ingang van het bos. We wandelen een eind het bospad op en ik vertel hem wat er vanmiddag bij Xandra gebeurd is.

'Heeft hij dat echt gezegd?' Ik zie dat Bart moeite heeft om het te geloven.

'Dat is alvast wat Xandra beweert', zeg ik. 'De schok van het ongeval had elke herinnering aan de ruzie bij haar weggeveegd. Maar terwijl ik het haar voorlas, kwam elk beeld, elke zin terug. Ik geloof dat ze het zich echt herinnerde.'

Een tijdlang stappen we zwijgend naast elkaar.

'Het is niet omdat je zoiets zegt, dat je het ook doet', zegt Bart eindelijk. 'Ik kan me voorstellen dat mensen tijdens een ruzie wel vaker zulke dingen tegen elkaar zeggen. Misschien menen ze dat zelfs op zo'n moment. Maar tussen zeggen en doen, ligt nog een hele weg. Ik kan me moeilijk voorstellen dat Tars haar echt met voorbedachten rade in de afgrond zou hebben geduwd.'

'Vind je het verkeerd van mij dat ik het wil uitzoeken?'

'Nee', zegt Bart. 'Dat vind ik niet verkeerd. Jij hebt iets vreselijks meegemaakt. Je hebt het met je eigen ogen zien gebeuren, maar je kunt het niet plaatsen. Jij moet met jezelf in het reine komen en dus moet je het uitzoeken.'

Ik zucht.

'Misschien ben ik bevooroordeeld. Natuurlijk sta ik aan de kant van Xandra. Dat spreekt voor zich. Ik kan niet leven met de gedachte dat zij

voor de rest van haar leven in een rolstoel zit door de schuld van Tars. Waarom laat hij zich niet meer zien? Komt hij er zo niet wat al te gemakkelijk onderuit?'

'Je kunt het hem toch zelf vragen', antwoordt Bart.

Ik schrik. Dat heb ik al vaker bedacht, maar ik durf het niet. Je kunt toch niet zomaar bij iemand binnenstappen en zeggen dat je hem ervan verdenkt je vriendin te hebben willen vermoorden! Aan de andere kant is Tars de enige die mij kan vertellen wat mijn ogen me verzwijgen. Bart ziet mijn aarzeling.

'Het wordt natuurlijk geen makkelijk gesprek', zegt hij. 'Maar ik vind dat Tars ons en Xandra een verklaring schuldig is. Ik denk, ik hoop dat het geen voorbedachte rade is geweest. Maar door niets van zich te laten horen, laadt hij wel de verdenking op zich.'

Ik blijf staan en bijt zenuwachtig op mijn lip. Ik tracht me voor te stellen hoe Tars zou reageren als ik hem met mijn vermoedens confronteer. Ik maak me geen illusies. Hij is er de man niet naar om zichzelf te beschuldigen. Het lijkt me veel waarschijnlijker dat hij kwaad wordt als hij voelt dat hij in het nauw gedreven wordt. Stel dat hij in paniek raakt en tracht mij – de enige getuige – uit de weg te ruimen.

'Wil je dat ik met je meega?' vraagt Bart alsof hij mijn gedachten kan lezen.

Ik kijk hem verrast aan en voel mijn ogen prikken. Ik vlieg hem om de hals.

'Graag, Bart. Heel graag', zeg ik.

Bart glimlacht.

De trein rijdt een station binnen en Bart doet me teken dat we hier moeten uitstappen. Ik volg hem op de voet, bang om hem kwijt te raken in de drukke menigte. Bart stapt haastig door straten die ik nooit heb gezien. Hoe kent hij hier de weg in deze studentenstad? vraag ik me af. Ik ben blij dat hij met me meegaat. Hij weet altijd meteen hoe hij de zaken moet aanpakken. Na ons gesprek in het bos gisteren fietste hij bij Thomas langs om hem naar het adres van Tars te vragen. Thomas had alleen een adres van zijn studentenkamer, maar hij vermoedde dat Tars daar voorlopig nog wel zou wonen, zeker als hij doorging met zijn plannen om een doctoraat te halen.

Bart weet precies waar hij moet zijn. Hij houdt zo onverwacht halt tegenover een steegje dat ik tegen hem opbots.

'Hier moet het zijn', zegt hij. 'Op nummer 23.'

Oude arbeiderswoningen zijn omgebouwd tot alleraardigste studentenhuisjes. Hier en daar zijn de vensterbanken versierd met bloemen en op veel plaatsen hangen affiches aan de ramen. Nummer 23 oogt sober. Geen bloemen hier. De gordijnen zijn dichtgeschoven. Uit de brievenbus puilt verregend drukwerk. Is hij toch verhuisd?

Bart belt aan. We wachten een hele tijd. Er gebeurt niets. Ik heb al zin om terug te lopen en het allemaal te vergeten. We hebben het toch geprobeerd. Maar Bart belt een tweede keer aan. En een derde keer. Ik heb de indruk dat ik het gordijn zie bewegen en ik stoot Bart aan. Even later kraakt een sleutel in het slot en Tars opent de deur op een kier. Zijn haren zitten in de war en hij heeft een baard van dagen.

'O, zijn jullie het', zegt hij zonder zijn stem te verheffen. 'Kom binnen.'

Hij trekt de deur verder open tot ze klemt tegen een berg ongelezen reclamekrantjes die uit de brievenbus zijn gevallen. We schuiven naar binnen. Nu pas zie ik dat Tars alleen gekleed is in een T-shirt en een

boxershort.

'Ga maar zitten', zegt hij terwijl hij via de trap naar boven verdwijnt, waar ik de slaapkamer vermoed.

Bart gaat meteen zitten op de enige lege stoel rond de tafel. Als hij mij ziet aarzelen, springt hij weer op, pakt een stapel boeken van een andere stoel en legt die op de grond. We zitten zwijgend naast elkaar en kijken naar de rotzooi in de kamer. Op de tafel en op de kasten is geen plekje meer vrij. Het aanrecht in de hoek staat boordevol afwas. Op de grond liggen een paar lege wijnflessen met daarnaast de scherven van een glas. Op het fornuis liggen etensresten. Een zak met brood staat open.

Tars knoopt zijn jeans dicht terwijl hij de trap afkomt.

'Ik had jullie niet verwacht', zegt hij.

'Begrijp ik', zegt Bart. 'We hadden je moeten opbellen, maar ik had je nummer niet.'

'Let maar niet op de rotzooi hier', verontschuldigt Tars zich. 'Ik heb nog geen tijd gehad om op te ruimen.'

'Geeft niet', zegt Bart. 'We zijn heus niet gekomen om te zien hoe je het redt in het huishouden.'

Tars lacht flauwtjes.

'Waarom dan wel?' vraagt hij, terwijl hij een derde stoel leegmaakt en tegenover ons gaat zitten.

Bart denkt even na.

'We vonden het eerlijk gezegd nogal vreemd dat je niets meer van je liet horen. Je weet niet eens hoe het met Xandra is.'

Tars slaat zijn ogen neer. Ik zie hoe hij met de toppen van zijn vingers over zijn dij wrijft alsof hij daar pijn heeft. Dan kijkt hij schichtig op naar Bart, naar mij.

'Hoe is het met haar? Is ze al terug?'

'Dat wel', zegt Bart. 'Na een week is ze per vliegtuig overgebracht

vanuit Bodø, maar ze ligt nog altijd in het ziekenhuis. Veel beterschap is er niet. De revalidatie is begonnen, maar wellicht blijft ze de rest van haar leven in een rolstoel zitten.'

Tars is opnieuw de geslagen hond die ik al ken van vroegere gelegenheden. Ik sta mezelf niet toe er weer in te lopen, maar ik kan niet verhinderen dat ik bijna medelijden met hem krijg.

'Ik had haar moeten opzoeken, maar ze heeft me zelf gevraagd om haar met rust te laten.'

Ik zou hem willen zeggen dat hij dat beter meteen gedaan had toen ze het hem vroeg, maar ik slik mijn gif in. Tars is me trouwens voor.

'Om eerlijk te zijn: ik kan het niet. Ik durf het niet. Ik durf haar niet onder ogen te komen.'

Tars spreekt snel en stil. Beschaamd kijkt hij naar zijn knieën.

'Het is allemaal mijn schuld.'

'Wat is jouw schuld?' vraagt Bart zacht. 'Het ongeval?'

'Het ongeval!' Tars haalt zijn schouders op. 'Was dat een ongeval?'

'Was het dat niet?'

Ik zit op het puntje van mijn stoel en kijk Tars strak aan. Hij ontwijkt mijn blik en zucht.

'Natuurlijk was het geen ongeval. Natuurlijk niet. Had ik haar niet getreiterd, was ze nooit gevallen.'

'Dan was ze niet gevallen.'

Bart herhaalt langzaam de woorden van Tars. Het is alsof elk woord stolt en tussen ons blijft hangen.

'Is ze dan gevallen? Is ze uitgegleden?'

Tars schrikt van die vragen. Zijn onderlip trilt. Hij kijkt snel van Bart naar mij en weer terug.

'Wat bedoel je? Waar wil je naartoe? Is dit een verhoor misschien?'

Bart glimlacht, maar hij gaat onverstoorbaar verder.

'Je zegt dat het geen ongeval was, maar dat Xandra toch is gevallen.

Wil je misschien zeggen dat je haar... een handje geholpen hebt?'

Ik voel een rilling over mijn rug lopen en de haartjes in mijn nek springen overeind. Waar haalt Bart de moed vandaan om die vraag te stellen? Tars voelt zich in het nauw gedreven. Waarom gooit hij ons niet gewoon buiten?

Hij veert op.

'Wil je suggereren dat ik geprobeerd heb haar te vermoorden?' schreeuwt hij.

Bart ziet er kalm uit. Alleen zijn stem trilt als hij zegt: 'Ik suggereer niets, Tars. Ik wil alleen weten wat er precies gebeurd is ginder op die berg. Waarom voel je je schuldig als het alleen maar een ongeval was?'

'Omdat... omdat ik vlak voordien nog ruzie met haar had gemaakt, verdomme!' Tars hapt naar adem. 'Misschien is ze zo van streek geraakt dat ze niet goed heeft opgelet en... en... en uitgegleden is. Daar voel ik me best schuldig om, maar dat betekent nog niet dat ik haar heb geduwd.'

'Heb ik dat gezegd?' vraagt Bart met gespeelde verbazing. 'Dat zeg jij zelf.'

Tars kijkt betrapt om zich heen. In zijn houding is geen zweempje arrogantie meer te bespeuren. Een zielig hoopje mens is al wat overblijft. Een jankende hond.

'Ach, schei er toch mee uit. Ik kan er niet meer tegen!'

Tars staat op en verdwijnt in het toilet onder de trap. Door de dunne houten muur heen hoor ik hoe hij veel te lang zijn neus snuit.

Als hij terugkeert, vist hij een bijna lege fles whisky van het aanrecht en neemt een slok, zomaar van de fles. Hij vraagt of wij ook iets willen drinken. Ik schud verbijsterd mijn hoofd en ook Bart hoeft niets. Tars neemt nog een slok en schroeft de dop op de fles.

'We hebben ruzie gemaakt', zegt hij zacht, 'en daar voel ik me rot bij. Zonder die ruzie zou het niet zijn gebeurd. Ik voel me daar schuldig over. Kan dat niet volstaan?'

Bart kijkt hem een hele tijd aan, zegt dan:

'Je was jaloers op haar, Tars. Ik denk dat je daarom ruzie maakte.'

Tars kijkt hem van opzij aan. Hij begraaft zijn hoofd in zijn handen en zegt, zonder ons aan te kijken: 'Ja, ik was jaloers. Maar daarom wil ik haar nog niet dood.'

'Tijdens die laatste ruzie heb je anders uitgeroepen:"Ik vermoord je!"' Bart zegt het alsof hij om een kop koffie vraagt.

Tars veert op alsof hij een oorveeg heeft gekregen. Hij zit rechtop aan tafel en zoekt met beide handen houvast aan de tafelrand. Hij kijkt niet naar Bart. Zijn ogen priemen naar mij.

'Smerige teef', sist hij. 'Dat heb jij ze verteld! Jij hebt ons afgeluisterd, niet? Of heeft Xandra jullie dat ingefluisterd? Zeg het me maar: heb jij het gehoord?'

Ik tril als een ratelpopulier. Mijn buik trekt samen in een kramp en mijn keel zoekt vruchteloos naar speeksel. De ogen van Tars nagelen zich in mij vast en even hoop ik dat ik in zwijm zal vallen. Ik durf niet naar Bart te kijken, bang als ik ben dat ik dan in elkaar klap. Ik moet in Tars' ogen blijven kijken. Als ik maar één seconde het contact verlies, durf ik nooit meer terug. Mijn adem schroeit in mijn keel, maar toch slaag ik erin om 'ja' te zeggen. Ik lieg, ik bluf.

'Teef', krijst Tars terwijl hij opspringt. 'Je liegt! Ik sla je dood!'

Tegelijk beseft hij wat hij gezegd heeft. Hij zakt ontdaan en hulpeloos terug op zijn stoel, slaat zijn handen voor zijn ogen en begint te huilen. Bart legt een hand op zijn arm, maar Tars rukt zich los, loopt naar de deur en laat zich op de stapel kranten zakken. Hij krimpt van schaamte en blèrt van ellende. Met zijn rug naar ons toe en zijn knieën hoog opgetrokken, sluit hij zich af van de wereld achter zich.

Bart kijkt me aan, trekt zijn wenkbrauwen op en schudt zachtjes het hoofd. Ik hap nog steeds naar adem en mijn knieën knikken. Minutenlang zitten we zo tegenover elkaar te wachten. Buiten rinkelt een

fietsbel en ik hoor het gejengel van een tram in een bocht. Langzaamaan sterft het gesnik van Tars uit. Hij snuift nog even en blijft stil liggen. Ik hoor het tikken van een keukenklok, maar weet niet waar het geluid vandaan komt. Hoor ik mijn hart?

Ik kijk vragend naar Bart, maar die gebaart me rustig af te wachten.

Het duurt nog een hele tijd eer Tars zich omdraait en rechtop tegen de muur gaat zitten, zijn armen, waarop zijn hoofd rust, gekruist over zijn knieën.

'Sorry', zegt hij haast onhoorbaar. Omdat niemand reageert, herhaalt hij het nog eens: 'Sorry'.

Hij slaat zijn ogen op en kijkt ons aan.

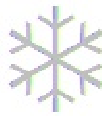
'Jullie zullen me nu wel heel slecht vinden', gaat hij verder. 'Het is allemaal mijn eigen schuld. Ik ben een rund. Maar wat ik ook gezegd heb, ik heb haar niet willen vermoorden. Dat niet.'

Dan begint hij te vertellen hoe het gegaan is, hoe de ruzie steeds hoger opliep en hij almaar woester werd. Xandra was bang en daar genoot hij van. Hij had haar nu helemaal in zijn macht. De rode gloed van de middernachtzon kleurde haar gezicht met bloed. Xandra riep hem toe dat hij door moest lopen, maar hij verzette geen voet meer en wilde haar integendeel terugdrijven om de afstand tussen hen en de anderen nog groter te maken. Op een bepaald moment moet ze in paniek zijn geraakt. In elk geval stapte ze op hem toe en trachtte hem op het smalle pad voorbij te steken. Ze moesten elkaar daarbij wel aanraken. Er was gewoon niet meer plaats. Tars wilde haar niet laten passeren en greep haar bij de armen. Een seconde lang worstelden ze op de richel. Dan duwde hij haar woest van zich af. Xandra wankelde en viel. Tegelijk besefte Tars wat hij aan het doen was. In paniek trachtte hij haar nog te grijpen en even scheen dat nog te lukken ook. Hij vatte haar bij haar jas en klauwde naar haar arm, maar hij kon haar niet meer tegenhouden. Ze ontglipte hem en stortte in de diepte.

Tars vertelt het toonloos, alsof hij het al honderd keer gerepeteerd heeft voor de spiegel. Het klinkt als een politieverslag, ontdaan van elk dramatisch effect. Toch is de uitwerking die deze simpele zinnen op mij hebben onbeschrijfelijk. Bij elk woord past een beeld dat nu schijnbaar moeiteloos vanuit de krochten van mijn geheugen opwelt en de zinnen van Tars illustreert. Ik weet gewoon dat hij nu de waarheid spreekt. Ik heb het met mijn eigen ogen gezien. Ik zie hoe hij haar wegduwt en meteen daarna tracht tegen te houden. Ik zie hoe haar lichaam even stokt voor het naar beneden valt. De beelden zijn helder en klaar. Het lijkt of ik erop kan inzoomen.

Ik knik langzaam terwijl ik zwaar adem door mijn halfgeopende mond. Tars is klaar met zijn verhaal en kijkt me aan. Zijn ogen zijn groot en open, al zijn ze roodomrand en vochtig.

'Goed, Tars', zeg ik. 'Ik geloof je. Nu geloof ik je.'

In de trein zitten we stil tegenover elkaar. Buiten is het donker en op dit late uur hebben we de coupé voor ons alleen. We hebben geen woorden nodig. We kijken elkaar aan en zijn met onze gedachten bij Tars. We hebben hem na zijn bekentenis niet aan zijn lot overgelaten. Eerst hebben we zijn kamer opgeruimd en de afwas gedaan. Zonder iets te vragen goot Bart de rest van de whisky in de gootsteen en bracht de lege flessen weg naar de glascontainer. Toen hij terugkeerde, had hij een warme pizza bij die we met zijn drieën hebben opgegeten.

'Zoek Xandra eens op', zei hij bij het afscheid tegen Tars, 'en regel je schuld met haar.'

Tars had woordeloos geknikt.

'Ik moet je de helft van die pizza nog betalen', zeg ik tegen Bart.

Die schrikt op uit zijn gepeins.

'Laat maar', zegt hij. 'Net mijn zakgeld gehad.'

Ik glimlach.

Weer zwijgen we een hele tijd. De wielen van de trein denderen over de wissels en de wagon wiegt langzaam heen en weer. Als ik uit het raam kijk, zie ik de lichten van de autoweg. Even later rijden we het eindstation binnen.

Bart loopt mee tot in mijn straat.

'Weet je', zeg ik voor we afscheid nemen, 'ik denk dat jij beter voor psycholoog zou gaan studeren dan voor boswachter. Je hebt er aanleg voor.'

'Nee, hoor', lacht hij. 'Ik kan mijn beestjes niet missen. We moeten trouwens nog altijd eens samen naar de reeën gaan kijken, weet je nog? Als je nog zin hebt, tenminste.'

Natuurlijk heb ik zin. We spreken af over twee dagen in de vroege ochtend.

'Bedankt voor wat je vandaag voor me gedaan hebt, Bart', zeg ik. 'Je hebt me ontzettend geholpen.'

'Graag gedaan, zwaantje*', lacht hij. 'Ik deed het voor je mooie ogen.'*

Op de vensterbank staat een reusachtige bos bloemen. Xandra zit half rechtop in het bed.

'Van Tars', zegt ze.

'Is hij hier al geweest?'

Ik ben verbaasd. Xandra knikt vermoeid. Hij is vanmorgen langsgekomen, buiten bezoektijd. Hij had een hele tijd buiten moeten wachten tot de verpleegsters klaar waren met haar verzorging. Toen hij eindelijk binnen mocht, had hij gestunteld met de bloemen en kon hij alleen maar 'Xandra' en 'sorry' uitbrengen.

'Hij zei dat jij hem had opgezocht', zegt Xandra.

'Ja, met Bart', knik ik.

'Was Bart erbij?'

Dat had hij dus niet eens gezegd. Alleen dat ik hem had doen inzien dat hij zijn verantwoordelijkheid moest opnemen.

'Heb ik hem dat doen inzien?' lach ik verbaasd. 'Dat is veeleer de verdienste van Bart geweest. Ik heb nauwelijks mijn mond opengedaan.'

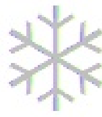
'Maakt niet uit.' Xandra wuift het weg. Toch lijkt ze blij dat hij gekomen is. Het valt me nu pas op dat ze beter praat dan een paar dagen geleden. Ik zeg het haar. Ze knikt. Sinds ze weer gevoel in haar handen heeft, schijnt het langzaam beter te gaan. Gisteren hebben ze haar voor het eerst in een rolstoel gezet en een rondje op de gang gereden. Er blinkt een sprankel hoop in haar ogen. Als het haar lukt om rechtop in een rolstoel te zitten, leert ze misschien ook wel weer schrijven. Dan kan ze misschien toch nog verder studeren.

Het doet me deugd Xandra weer te zien lachen. Zijn het de onverwachte vorderingen bij de revalidatie die haar voor het eerst weer opgewekt maken? Of zit het bezoek van Tars er voor iets tussen? Ineens slaat de schrik me om het hart.

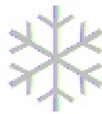
'Je hebt het toch niet opnieuw met Tars aangelegd?' vraag ik, maar ze schudt heftig met haar hoofd. Ik reageer opgelucht.

'Lieve Xandra,' zeg ik, 'ik ben zo blij dat ik je eindelijk weer zie lachen.'

De lichtjes in haar ogen glimmen. Ik voel me gelukkig.

Ik droom die nacht van de zeearend. Hij heeft zijn klauwen in mijn rug geplant en zweeft met mij over de fjorden. Er is storm op zee en ik voel hoe de zoute wind mijn naakte lichaam geselt en mijn tepels hard maakt. Als de arend duikt voel ik kriebels in mijn buik. We scheren rakelings over de toppen van de golven en ik voel het schuim tegen mijn borsten opspatten. Als de arend zijn greep lost, glijd ik in het warme water. Ineens lig ik in de tent naast Xandra. Ik streel haar naakte rug. Pas als ze zich omdraait, zie ik dat het Bart is die naast mij ligt en mij in zijn armen sluit.

We zitten dicht tegen elkaar aan op het ongemakkelijke houten bankje in de schuilhut en gluren door de spleet. Buiten is het fris, maar hier in dat krappe hokje is het warm. Bart wijst me een grote bonte specht aan die op een dode tak onder de afgebladderde schors naar insecten zoekt. Met de verrekijker kan ik goed de gespreide tenen zien waarmee de vogel schijnbaar moeiteloos aan de tak blijft hangen. Ik verbaas me over de felheid van het rood op zijn onderbuik.

'Háár onderbuik', fluistert Bart. 'Het is een wijfje. Mannetjes hebben nog een rode vlek op het achterhoofd.'

Een half uur lang gebeurt er vrijwel niets. We luisteren naar het zingen van de vogels en speuren de open plek voor ons af waar het bos in de weiden overgaat. Ineens zijn ze er: drie reeën, rustig grazend, pootje voor pootje naderend. Tot nu toe waren de reeën die ik zag niet meer dan vluchtige verschijningen geweest, onverwacht opduikend op een bosweg, waar ze een seconde lang stokstijf bleven staan voor ze verschrikt met twee, drie sprongen tussen de struiken verdwenen. Nu zie ik voor het eerst een ree door de verrekijker. Het is net of ik het dier kan aanraken. Al grazend komen ze nog dichterbij. De vroege, laagstaande zon belicht ze van opzij. Het lijkt wel een sprookje. We volgen ze een kwartier lang met onze kijkers tot ze aan de zoom van het bos in het struikgewas verdwijnen. Het laatste wat ik zie, is hun witte spiegel, die bij elke stap op en neer gaat.

Ik laat mijn verrekijker zakken en kijk naar Bart. Hij lacht naar mij.

'Heb je hun ogen gezien?' vraagt hij.

'Ja', zeg ik. 'Waarom?'

'Ze hebben jouw ogen', grapt hij. 'Zal ik je voortaan reetje *noemen?'*

Ik lach.

'Hou het maar bij zwaantje*', zeg ik.*

We kruipen uit de schuilhut. Bart legt zijn arm over mijn schouder en samen wandelen we het bos uit.

Alle boeken van Willy Schuyesmans

Alle met ePUB gemerkte boeken zijn als e-boek verkrijgbaar op www.schuyesmans.be.

De zilverrug ePUB
Averbode-Altiora, 1988.

De huilers ePUB
Averbode-Altiora, 1989.

Tand om Tand ePUB
Averbode-Altiora, 1990, 1999.

Braam ePUB
Averbode-Altiora, 1992. / ShopMyBook, 2007.

De winter van de Belgica ePUB
Averbode-Altiora, 1993 /Davidsfonds, 2005.

De bende van de mol ePUB
Averbode-Altiora, 1994, 2001.

Morgen dood ik een leeuw
Kok Educatief, 1996. - Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Ariadne ePUB
Averbode-Altiora, 1994, 1996.

Stilstaan ePUB
Averbode-Altiora,1995. - Davidsfonds, 2004.

Adieu Benjamin
Duitse vert. Stilstaan – Ars Edition, 1997. – ProBusiness, 2005.

Brand in de Tikkebossen ePUB
Averbode-Altiora, 1997.

Jan zegt nooit wat
Kok Educatief, 1998.

Middernachtzonde ePUB

Averbode,Altiora, 2001.

De ogen van de tiran ePUB

Averbode-Altiora, 2002.

Kwikloks

Averbode-Altiora, 2002.

Antigone's keuze ePUB

Davidsfonds, 2003.

Arm en rijk

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Dian Fossey: Mama Gorilla

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Mayan en Mallerik

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

De grote ontgoocheling

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Hoerenjong ePUB

Eigen beheer, 2013.